



**Evropski
Socialni
Sklad**



REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT



**Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo**

Poljanska cesta 28
1000 Ljubljana
T 01 30 05 100
F 01 30 05 199
www.zrss.si

PROGRAM ŠAH ZA OMREŽJA V PRAKSI IZBIRNEGA PREDMETA

Avtor gradiva: Niko Praznik

Izvedbo projekta je omogočilo sofinanciranje Evropskega socialnega sklada Evropske unije in Ministrstva za šolstvo in šport.

KAZALO

1. NAMESTITEV PROGRAMA.....	3
Strežnik.....	3
Učiteljevo namizje.....	3
Učenčevo namizje.....	3
Lokalno namizje.....	4
2. PRIPOMOČKI ZA DELO.....	4
Program Fritz.....	5
Elektronska šahovnica.....	5
Delovni listi za Šah 1 in Šah 2.....	5
Priročnik Šah za omrežja.....	7
Nabor filmov.....	7
3. UPORABA PROGRAMA.....	8
Gesla.....	8
Lekcije in vaje.....	9
Določanje razredov, dodajanje učencev in pošiljanje vaj.....	10
Predavanje.....	11
Statistika.....	13
Tiskanje.....	13
Klepetalnica.....	14
4. UPORABA PROGRAMA PRI RAZLIČNIH FAZAH IN OBLIKAH UČNEGA PROCESA.....	14
Načrtovanje.....	14
Začetno in sprotno preverjanje.....	15
Nova snov.....	15
Utrjevanje in urjenje.....	16
Preverjanje in ocenjevanje.....	17
5. NAJPOGOSTEJŠE TEŽAVE UČENCEV PRI UPORABI PROGRAMA.....	19
DODATEK.....	21
VIRI.....	40

1. NAMESTITEV PROGRAMA

Šah za omrežja sestavljajo štiri komponente programa: strežnik, učiteljevo namizje, učenčevo namizje in lokalno namizje. Strežnik in učiteljevo namizje se naložita na učiteljev računalnik, učenčevo namizje pa na vse ostale računalnike v računalniški učilnici, ki jih uporabljajo učenci. Lokalno namizje je namenjeno opravljanju nalog doma oziroma domačih nalog in si ga naložijo učenci na domači računalnik.

Strežnik

Pri nalaganju strežnika v praksi večinoma ne prihaja do težav. Nekoliko pozoren je potrebno biti le na možnost, da je učiteljev računalnik oziroma trdi disk, na katerega nalagamo strežnik, morda zaščiten s programom (npr. Deep Freeze ipd.), ki onemogoča kakršne koli spremembe na disku. V tem primeru se, kljub temu da strežnik naložimo, ob ponovnem zagonu računalnika vzpostavi prvotno stanje (brez naloženega strežnika). Ponavadi je zaščiten samo sistemski disk, v večini primerov pod črko c. V takšnem primeru strežnik naložimo na drugo diskovno enoto (npr. d, e ali f ipd.). Do težav lahko prihaja tudi, če zaščito trenutno odstranimo, naložimo strežnik in spet vzpostavimo zaščito, saj se vsi razredi in učenci, ki jih sproti vnašamo, shranjujejo v datoteke na disku, kar pa zaščita večinoma onemogoča.

Učiteljevo namizje

Za učiteljevo namizje veljajo podobne ugotovitve kot za strežnik. Da se izognemo težavam, ga naložimo na diskovno enoto poleg strežnika, ki ni zaščiten in omogoča shranjevanje sprememb.

Učenčevo namizje

V večini primerov so računalniki, ki jih uporabljajo učenci, zaščiteni s programom, ki onemogoča spremembe na računalniku. Spremembe so le navidezne, saj se ob ponovnem zagonu, kljub temu da naložimo program, vzpostavi stanje, ki je bilo pred namestitvijo. Računalnik ne shrani nobene spremembe, ki smo jo naredili. Onemogočeno je kakršno koli kopiranje ali brisanje podatkov. Preden naložimo učenčevo namizje, je

potrebno zaščito odstraniti in jo po namestitvi spet vzpostaviti. Program bo deloval, v praksi se le redko pojavljajo težave. V nekaterih primerih je ob prijavi učenca potrebno poleg uporabniškega imena in gesla vsakič vnesti tudi številko strežnika.

V nekaterih računalniških učilnicah so računalniki, ki jih uporabljajo učenci, zaščiteni tako, da jim je dodeljen račun z omejenimi pravicami. V takšnem primeru je treba računu učenca začasno dodeliti skrbniške pravice, nato namestiti programsko komponento učenčevo namizje in učencu spet odvzeti skrbniške pravice. Preden učencu odvzamemo skrbniške pravice, program še zaženemo zaradi namestitve pisave. Omenjeni postopek je pri namestitvi nujen, da se izognemo težavam in omogočimo pravilno delovanje programa.

V praksi je priporočljivo namestiti učenčevo namizje tudi na učiteljev računalnik, poleg strežnika in učiteljevega namizja. Zagon tudi te komponente pri urah nam prihrani čas pri odpravljanju težav in posredovanju navodil učencem. Tako učencem tudi lažje svetujemo, ko ob razlagi posameznikom ali celi skupini prek projekcije na platno demonstriramo navodila za uporabo programa (npr. pri reševanju vaj, nastavitvah ipd.).

Lokalno namizje

Ta komponenta je uporabna za tiste učence, ki imajo računalnik doma in bi se radi dodatno šahovsko izpopolnjevali. Pri večini učencev v praksi ta komponenta ne pride v poštev. Uporabljajo jo le posamezniki, ki so tudi izven pouka navdušeni šahisti, ki ponavadi obiskujejo poleg izbirnega predmeta tudi šahovski krožek, se udeležujejo šahovskih tekmovanj in se še kako drugače ukvarjajo s šahom.

V praksi se redko pojavlja težava, ko učenci doma nimajo računalnika in jim je zato uporaba lokalnega namizja onemogočena. Pogostejše je težava v tem, da zaščiteni računalniki v računalniški učilnici onemogočajo prenos podatkov prek prenosnih USB-ključev, elektronske pošte ipd.

2. PRIPOMOČKI ZA DELO

Poleg programa Šah za omrežja so se v praksi za kakovostno izvajanje pouka izbirnih predmetov Šah 1 in Šah 2 zelo pomembni izkazali tudi drugi pripomočki: program Fritz,

Elektronska šahovnica, Delovni listi za Šah 1, Delovni listi za Šah 2, priročnik Šah za omrežja in nabor filmov.

Program Fritz

Računalniški šahovski program Fritz se v praksi izkaže za primerne pri prikazovanju šahovskih vsebin prek projekcijskega platna. Učitelj lahko že doma pripravi učno snov, ki jo shrani in nato v šoli posreduje učencem. Poleg tega lahko med samim podajanjem snovi tudi sproti shranjuje, kar mu omogoča kasnejšo uporabo. Učitelju je pri oceni pozicije v pomoč šahovski analizator, ki je kakovostnejši od analizatorja pri programu Šah za omrežja. Sam program ne vsebuje že narejenih nalog in ne deluje v mreži, je pa zaradi enostavnih in uporabnih funkcij učitelju pri sestavljanju, vnašanju in prikazovanju nalog v veliko pomoč.

Učenci program Fritz v praksi uporabljajo za vnašanje in shranjevanje partij ter analizo potez. Shranjevanje jim je omogočeno v primeru, da računalnik dopušča shranjevanje sprememb oziroma uporabo prenosnih USB-ključev, kamor učenci lahko shranjujejo podatke. Za aktiviranje analizatorja in analizo pa v primeru zaščitenih računalnikov, v nekaterih primerih, program vsakič zahteva originalno zgoščenko. Poleg omenjenih možnosti lahko program Fritz učenci uporabljajo tudi za igranje daljših izsekov iz določene pozicije in prostih partij, kar s programom Šah za omrežja ni mogoče. Igranje prostih partij je za učence sicer predvideno na šahovskem krožku, a se v praksi včasih izkaže primerno za popestritev tudi pri izbirnem predmetu.

Elektronska šahovnica

Elektronska šahovnica je pomemben pripomoček za učenje, ki je učitelju v pomoč pri nazorni demonstraciji nekaterih vsebin (pravila gibanja figur in zapis potez, matiranje, zemljevidi šahovskih figur na prazni šahovnici) prek projekcije, ki jih program Šah za omrežja ne vsebuje ali pa jih prek omenjenega programa ni mogoče prikazati na tako sistematičen način.

Delovni listi za Šah 1 in Šah 2

Delovni listi so v praksi dopolnilo programu Šah za omrežja, hkrati pa so nujen pripomoček za učitelja, ki ne poučuje izbirnega predmeta v računalniški učilnici. Učitelj jih

lahko natisne in uporablja kot učne liste ali pa v elektronski obliki, kjer so opremljeni s hiperpovezavami, kar omogoča hitro in pregledno delo. Delovni listi imajo prav tako, kot program Šah za omrežja, naloge razdeljene na tri težavnostne stopnje (črna barva – raven A, naloge, primerne za učence, ki šele spoznavajo pravila šahovske igre, modra barva – raven B, naloge za učence, ki že imajo nekaj šahovskih izkušenj, in rdeča barva – raven C, naloge za boljše šahiste oziroma sposobnejše učence), zato je priporočljivo tiskanje v barvni tehniki.

Delovni listi so zelo uporabni tudi v primeru, ko ima učitelj v učilnici le en računalnik in projektor, saj lahko slednje projicira na projekcijsko platno. Učitelj lahko ob izbranih posameznih primerih podaja novo snov, poleg tega pa lahko učenci iščejo pravilne rešitve posameznih pozicij na diagramih. Delovni listi pridejo v praksi zelo prav, kadar pride do kakšnih tehničnih težav (nedelovanje programa Šah za omrežja, nedelovanje računalniške mreže ipd.) oziroma kadar nimamo možnosti dela s programom Šah za omrežja. Poleg tega delovni listi pokrivajo določene teme učnega načrta, ki jih program Šah za omrežja ne pokriva oziroma jih pokrivajo bolje in pregledneje kot omenjeni program. V praksi večkrat pridejo prav za spremembo, kadar želimo pouk popestriti in prekiniti reševanje vaj s programom Šah za omrežja ali kot dodatek bolj uspešnim učencem. Tudi za delo doma oziroma domače naloge so natisnjeni delovni listi primernejši in enostavnejši kot lokalno namizje. Učenci se ob reševanju nalog (diagramov) na učnih listih in zapisovanju rešitev urijo tudi v šahovski notaciji oziroma zapisovanju potez.

V praksi se je pokazalo, da so naloge na učnih listih veliko primernejše pri preverjanju in tudi pri ocenjevanju znanja od programa Šah za omrežja. Pri slednjem je še posebej moteče, da ne moremo določiti lastnega seznama nalog, ki bi jih želeli učencem poslati za preverjanje ali ocenjevanje. Poleg tega nimamo dobrega vpogleda v znanje posameznih učencev, ki je nujen pri preverjanju. Sama statistika pri programu Šah za omrežja je včasih preveč zapletena, poleg tega pa se lahko srečamo še s tehničnimi težavami oziroma napačnim klikom z miško, tako pri preverjanju kot pri ocenjevanju. Prednosti programa Šah za omrežja pred uporabo učnih listov se kažejo predvsem v fazi utrjevanja že vzete snovi. Glavne prednosti so veliko število vaj, možnost samostojnega učenja posameznih lekcij in učenje na praktičnih primerih (program učencu samodejno sporoča o pravilnosti njegovih rešitev in mu daje namige). Omenjene prednosti pridejo še posebej do izraza pri kombiniranem pouku (npr. Šah 1 in Šah 2 v eni učni skupini).

Priročnik Šah za omrežja

Cilj priročnika je, da omogoči posamezniku pregled možnosti uporabe programa Šah za omrežja pri različnih fazah in oblikah učnega procesa, tako glede vsebine programa Šah za omrežja, ki je razdeljena na tematske sklope glede na učni načrt izbirnega predmeta, kot tudi glede tehničnih navodil za uporabo programa pri izbirnem predmetu. Priročnik v elektronski obliki je opremljen s hiperpovezavami, kar močno olajša delo.

Priročnik je učitelju nepogrešljiv pripomoček pri uporabi programa Šah za omrežja. Zelo priporočljivo si ga je natisniti v barvah, saj so naloge pri posameznih tematskih sklopih v treh različnih barvah, ki pomenijo različne težavnostne stopnje, od najlažjih nalog do najtežjih: črna barva – raven A, modra barva – raven B, in rdeča barva – raven C. Priročnik nam omogoča, da lahko s programom Šah za omrežja na pregleden način načrtujemo, usvajamo novo snov, utrjujemo, preverjamo in ocenjujemo. Ustvarja nam predstavo, na kakšne načine lahko kakovostno uporabljamo omenjeni program pri učnih fazah in oblikah. Učitelju, neizkušenemu šahistu, omogoča lažji izbor lekcij in vaj ter boljše razumevanje posameznih sklopov nalog. Poleg tega nam prihrani čas pri izboru posameznih lekcij in vaj. Učiteljem, ki so manj izkušeni na računalniškem področju, so tehnična navodila v veliko pomoč. Poleg tega omenjena navodila seznanjajo tudi s posebnostmi programa Šah za omrežja pri namestitvi, uporabi in morebitnih težavah pri delu s programom. Zelo priporočljivo si je v priročnik delati tudi lastne zaznamke (ugotovitve, izkušnje ...) za v prihodnje.

Nabor filmov

Nabor filmov je pripomoček za uporabo programa Šah za omrežja. V sedemnajstih filmih se lahko učitelj, ki se šele spoznava z omenjenim programom, seznani s tehničnimi navodili oziroma z možnostmi uporabe programa Šah za omrežja pri izbirnem predmetu (namestitev programa, prijava učitelja na strežnik, prijava učenca na strežnik ...). Pri seznanjanju s programom si je filme dobro ogledati v kombinaciji s priročnikom Šah za omrežja.

3. UPORABA PROGRAMA

Gesla

Varna uporaba programa Šah za omrežja je vsekakor pomembna, toda v dosednji praksi se je pokazalo, da je skrb, da bi prihajalo do zlorab, odveč. Učiteljevo geslo je seveda potrebno varovati, a do zlorabe gesla skorajda ne more priti. Računalniške učilnice so večinoma ves čas zaklenjene ali pa so pod nadzorom prisotnega učitelja. Poleg tega ima učitelj izbirnega predmeta možnost lastnega uporabniškega računa z geslom. Učiteljev računalnik je v večini primerov nekoliko oddaljen od ostalih računalnikov in učenci sploh ne pridejo v stik z njim.

Za zlorabo gesel med samimi učenci je nekaj več možnosti, a do tega pride zelo redko. Učenca, ki se prijavi pod drugim geslom, zelo hitro prepoznamo, saj se nam na učiteljevem namizju izpišejo plusi prijavljenih učencev, hkrati pa se imena prijavljenih učencev obarvajo rumeno, zato neprijavljenega učenca hitro opazimo. Lahko se zgodi, da učenca, ki je že prijavljen na svoje namizje, izpodrine iz programa učenec, ki je zlorabil geslo. Izpodrinjeni učenec takoj ugotovi, da ima težave, in jih sporoči učitelju, ki s pomočjo omenjenih plusov in rumene barve ugotovi, kateri učenec ne uporablja svojega gesla. Lahko pa se zgodi, da se eden od učencev ne more prijaviti na svoje namizje ravno zato, ker se je drugi učenec prijavil z njegovim geslom, vendar tudi to ugotovimo na že omenjeni način. Učitelj mora biti pozornejši pri ocenjevanju s pomočjo programa Šah za omrežja, kjer si učenca lahko izmenjata gesli. Izmenjavo gesel lahko učitelj ugotovi na namizju posameznega učenca, kjer je zapisano njegovo uporabniško ime.

Pogostejša težava, ki se pojavlja v praksi, je, da si učenci ne zapomnijo zapletenih gesel, ki si jih izberejo. Priporočljivo je učencem dodeliti enostavna gesla, ki si jih najlažje zapomnijo (npr. ime njihove babice, dedka ipd.). Da ne izgubljam preveč časa pri posredovanju pozabljenih gesel, je zelo priročno, da imajo učenci kot uporabniško ime svoj priimek, za geslo pa uporabljajo kar svoje ime. Če ocenjevanje ne poteka v skupini (vsi učenci naenkrat) s programom Šah za omrežja in če statistike ne jemljemo kot glavno podlago za oceno posameznega učenca, slednji ne bodo imeli motiva, ki bi jih gnal k zlorabi gesel.

Lekcije in vaje

Program Šah za omrežja vsebuje lekcije, z oznako *teorija*, in vaje, z oznako *praksa*. Lekcije v programu Šah za omrežja nam služijo kot pomoč pri podajanju nove snovi. Pošiljanje lekcij učencem z namenom, da bi jih slednji samostojno študirali, se v praksi večinoma ne izkaže za najbolj primerno. Učenci lekcije pregledajo prehitro in premalo poglobljeno. Poleg tega je večini učencev moteče, da lekcij ne morejo reševati, tako kot vaj. Študij posameznih lekcij na takšen način je namenjen le redkim posameznikom, ki so dovolj samostojni. Uporaba lekcij je učinkovitejša na druge načine. Ena od možnosti je, da med ustnim podajanjem nove snovi hkrati projiciramo prek projektorja na platno lekcijo, ki jo učencem demonstriramo. Takšen način dela je učitelju v veliko pomoč, saj program Šah za omrežja vsebuje veliko kakovostnih zgledov, ki omogočajo ob razlagi tudi dobro ponazoritev. V primeru, da projektorja nimamo, lahko lekcije pošljemo učencem in ti si ob učiteljevi razlagi in navodilih postopno ogledujejo posamezne primere, vsak na svojem računalniku. Takšen način dela zahteva pripravljenost učencev za usklajeno delo, da ne prihaja do prehitevanj ali zaostajanj posameznikov. Lekcije lahko učencem pošljemo tudi prek predavanja, kjer vsak učenec na svojem računalniku ob razlagi spremlja prikaz primerov, ki jih vodi učitelj iz svojega računalnika. Lekcije so nam v praksi v veliko pomoč, saj je v njih zajet velik del snovi učnega načrta, hkrati pa nam služijo kot podlaga za reševanje vaj.

Vaje v programu Šah za omrežja se med seboj razlikujejo. Nekatere so teoretične, v obliki vprašanj, kjer učenci pri reševanju vpisujejo oziroma izbirajo odgovore, nekatere pa praktične, kjer učenci iščejo pravilne poteze. Učenci se večinoma srečujejo s slednjimi, ki jih program vsebuje veliko več. Posamezne naloge v vajah so označene s točkami (od 10 do 100), kar ponazarja njihovo težavnost. V praksi se je večkrat pokazalo, da ocena težavnosti po točkah ni vedno ustrezna, kar pa je odvisno tudi od posameznika. Pri izbiri nalog v vajah smo omejeni le na naloge, ki jih program že vsebuje. Novih nalog ne moremo dodajati, prav tako ne moremo kombinirati nalog dveh ali več vaj. Izbiramo lahko le med možnostmi, ki nam jih omogoča program pri pošiljanju posamezne vaje. Določimo lahko število nalog, zaporedje in možnost dvakratnega reševanja naloge. Naloge lahko tudi izbiramo glede na težavnostno stopnjo, kar pomeni, da bodo učenci na primer prejeli le naloge težavnostne stopnje od 10 do 20 točk.

Določanje razredov, dodajanje učencev in pošiljanje vaj

Pri določanju razredov je pomembno, da si ustvarimo poenostavljeno shemo, pri kateri bo pošiljanje vaj učencem enostavno in hitro. Ena od možnosti je, da učence razdelimo na pet razredov (npr. raven A, raven B, raven C, preverjanje in ocenjevanje), kjer vsakega učenca vpišemo v vsak razred. Takšen način dela je priporočljiv pri majhnem številu učencev (okoli deset). Pri večjem številu učencev (okoli petnajst in več) se v praksi izkaže, da veliko število razredov ni priporočljivo.

Če se odločimo za način dela, kjer bomo učence razdelili na pet razredov, mora biti učenec v vsak razred vpisan z drugačnim uporabniškim imenom, geslo pa lahko ima enako. Učencem sama prijava na učenčevo namizje, kljub sistematični shemi učitelja, povzroča veliko težav. Velikokrat jim ni povsem jasno, s katerim uporabniškim imenom se morajo prijaviti na svoje namizje. Tudi pošiljanje vaj pri takšnem načinu dela lahko postane zapleteno, saj moramo natančno vedeti, kateremu učencu smo že poslali določeno vajo, glede na posamezno težavnostno raven. Vse to pa je povezano tudi s časom, ki ga je večkrat premalo na voljo, zato takšen način dela pri večjem številu učencev ni priporočljiv. Prednost takšnega načina dela pa je v večji preglednosti statistik in bolj postopnem reševanju vaj učencev (glede na težavnostne ravni posameznih vaj), kar pride do izraza pri manjšem številu učencev.

Na videz nepriporočljiva možnost, da namesto več razredov (npr. A, B in C) vpišemo en sam razred, se pri pouku z večjim številom učencev izkaže kot najbolj praktična. Učenci se bodo lažje prijavljali na svoja namizja in tudi učitelju bo takšen način dela preprostejši in posledično bolj učinkovit.

Pri načinu dela, kjer si izberemo en sam razred, lahko učitelj pri pošiljanju vaj uporablja različne možnosti. Učencem lahko pošlje vajo, nerazdeljeno glede na zaporedje nalog, kjer učenci sami izbirajo vrstni red reševanja. Dobro je, če učitelj učence opozori, da naj si najprej izberejo lažje naloge, ki spadajo v raven A (naloge od 10 - 20 točk), šele nato naloge ravni B (30 – 40 točk) in ravni C (50 – 100 točk). Priporočljivo je, da učitelj določi vrstni red reševanja nalog, ki ga napiše na tablo ali prek projektorja projicira na platno. Druga možnost je, da učitelj pošlje vajo, kjer si bodo naloge sledile po vrstnem redu ali pa naključno. Pri takšnem načinu dela naj učitelj učence opozori, da določene (pretežke) naloge preskočijo. Lahko jih sicer vseeno skušajo rešiti, a naj ob tem ne porabijo preveč

časa, saj bodo ob napačni rešitvi dobili prikazano pravilno rešitev. V primeru, da je učitelj pri pošiljanju vaje izbral možnost dvakratnega poskusa reševanja, bodo napačno rešeno nalogo lahko kasneje ponovno reševali. V praksi se pokaže za priporočljivo pošiljanje vaj z vsemi nalogami, saj se učenci med seboj zelo razlikujejo. Vsak od učencev bo tako lahko rešil število nalog glede na svoje sposobnosti (diferenciacija učencev), vaja pa bo končana, ko bo to določil učitelj. V primeru, da učitelj pri pošiljanju vaje izbere možnost omejenega števila nalog glede na število ali zahtevnost po točkah, se velikokrat zgodi, da boljši učenci dobijo premalo vaj, ki jih zelo hitro rešijo. Možnosti ponovnega pošiljanja celotne vaje oziroma dodatnega pošiljanja posameznih nalog vaje pa nimamo, saj nam program tega ne omogoča. Pošiljanje omejenega števila nalog posamezne vaje glede na zahtevnost pride v poštev, kjer imamo določenih več razredov (npr. raven A, raven B in raven C).

V primeru, ko ima učitelj več skupin učencev, si lahko izbere, ali bo imel vse skupine na istem učiteljevem namizju ali pa bo za vsako odprl svoje namizje. To je presoja vsakega učitelja posebej, ki pa je odvisna od števila skupin, učencev, ki sestavljajo te skupine, in razredov, v katere so učenci razporejeni, oziroma od načina dela.

Predavanje

Uporaba predavanja prek programa Šah za omrežja je v praksi zelo uporabna možnost. Zelo pride do izraza, kadar v računalniški učilnici nimamo projektorja in ne moremo projicirati na platno. To nadomesti uporaba predavanja, ki omogoči, da lahko vsak od učencev, ob učiteljevi razlagi, na svojem računalniku spremlja demonstracijo. Predavanje je v praksi uporabno tako z uporabo lekcij kot vaj. Pomanjkljivost predavanja pa je v možnosti, da se učenec začne nenadzorovano premikati po potezah prikazanega primera (gre za primere, katerim mi vnesemo poteze ali pa slednji že vsebujejo poteze in tekst) ali pa med predavanjem začne reševati vaje, zato slednjega ne more več spremljati. Pri uporabi predavanja mora biti skupina zelo disciplinirana in mora natančno upoštevati navodila glede uporabe tipkovnice in miške v času predavanja. V nasprotnem primeru je bolj smiselno demonstrirati posamezne primere prek projektorja na platno. Učenci med predavanjem svojih potez ne morejo igrati, dokler jim tega ne omogoči učitelj oziroma dokler ne aktivira funkcije *dovoljenje*, ki pa v praksi ne prinese želenega učinka, saj je učitelj v stalnem razgovoru z učenci.

Učitelj lahko učencem igranje poteze omogoči tudi s funkcijo *testiraj*, ki je v praksi bolj uporabna od prej omenjene funkcije. Učitelj pri posameznem primeru vnese oziroma odigra pravilno rešitev in učencem določi čas, ki ga imajo na razpolago za razmišljanje in reševanje naloge. Sedaj učenci iščejo pravilno rešitev oziroma pravilno potezo, ki jo nato tudi odigrajo. Nato se učitelju na njegovem namizju izpišejo pravilni odgovori učencev. Funkcija *testiraj* je v praksi uporabna poleg utrjevanja tudi za preverjanje in ocenjevanje. Uporabimo jo lahko tudi na tak način, da si učenci rešitve posameznih nalog zapisujejo na vnaprej pripravljeno tabelo, ki jo nato oddajo učitelju. Tabela je lahko narejena na takšen način, da učencem omogoča izbiro med različnimi možnostmi. Opozoriti pa je potrebno, da takšen način preverjanja in ocenjevanja učencem ne omogoča lastne časovne razporeditve za posamezne naloge, kot to omogočajo naloge na učnih listih. Učenci imajo pri takšnem načinu dela natančno odmerjeni čas (npr. 3 minute) za posamezno nalogo.

Učitelj pripravi predavanje s pomočjo odložišča. V modulu *ogled vaj* si učitelj izbere poglavje (*predavanje*) in vajo (*seznam vaj*) ter se premakne na posamezni primer (*nalogo*), ki si ga je izbral. Nato klikne in aktivira odložišče. Sedaj ima dve možnosti: lahko kopira samo dano pozicijo (klikne *šahovnica*) ali pa celotno partijo s potezami in tekstom (klikne *partija*). Nato klikne *pregled* in določi učence, ki bodo spremljali predavanje. Na zaslonu se učitelju in učencem prikaže primer, ki si ga je ogledoval nazadnje, preden je kliknil *pregled*. Na to mora biti pozoren, če ne želi, da učenci vidijo rešitev vnaprej. Nato s pomočjo odložišča in funkcije *prilepi* preklaplja med pozicijami oziroma partijami, ki jih je izbral. Priprava predavanja na takšen način se v praksi zelo obnese, vendar je priporočljivo, da si učitelj prej doma naredi seznam partij oziroma pozicij, ki jih bo predstavil učencem, saj bo v nasprotnem primeru izguba časa prevelika, hkrati pa bodo učenci pri čakanju izgubljali motivacijo.

Med predavanjem imamo tudi možnost vnosa pozicij, ki smo jih sami sestavili. To nam omogoča funkcija *pozicija*. Sama funkcija je v praksi zelo uporabna, saj lahko diagrame sestavimo doma in jih prenesemo na šolski računalnik, kjer jih lahko na različne načine, prek predavanja, predstavimo učencem. Pomanjkljivost funkcije *pozicija* je v njeni okornosti, saj ne omogoča, da pri vnosu nove pozicije vnesemo tudi naš komentar (tekst) in poteze oziroma celo šahovsko partijo. Za slednje je bolj uporaben program Fritz, ki vse to omogoča in je uporabniku prijaznejši, toda ne omogoča predstavitve učencem v obliki predavanja. Uporabimo ga lahko le prek projekcije na platno. Pri delu nas v praksi zmoti

nekompatibilnost med programoma Šah za omrežja in Fritz, saj pozicij ne moremo prenašati iz enega programa v drugega.

Pri predavanju sta v praksi zelo uporabni še funkciji *motor*, ki nam poda oceno pozicije in pomaga tako učitelju kot učencem k pravilnejši oceni, ter funkcija *barve*, ki nam omogoča boljšo ponazoritev.

Statistika

Statistika pri programu Šah za omrežja je nekoliko zapletena, zato je potrebno v praksi statistiko posameznih učencev jemati le kot orientacijo pri delu z učenci. Statistika ni objektivni pokazatelj znanja posameznega učenca in ni najbolj primerna kot podlaga za učenčevo oceno. Služi nam zgolj kot pripomoček pri evalvaciji dela. Statistika je odvisna od števila in težavnosti nalog, ki jih je reševal učenec. To pomeni, da ima lahko sposobnejši učenec zaradi težjih vaj slabši odstotek rešenih nalog od ostalih učencev. Prav tako velja za učenca, ki je uspel rešiti večje število vaj od drugih učencev (ta učenec ima lahko več pravilnih in več napačnih rešitev od drugih učencev), odstotek pravilnih rešitev pa ima lahko posledično nižji. Omeniti velja tudi to, da ima učenec, ki reši nalogo v drugem poskusu (pri dovoljenem dvakratnem poskusu reševanja), višji odstotek kot učenec, ki je nalogo rešil v prvem poskusu, a se je zmotil v prvi potezi in nato vse ostale poteze odigral pravilno.

Vsekakor velja biti pri uporabi statistike zelo previden in upoštevati različne dejavnike, ki lahko vplivajo nanjo, npr. napačen klik, nenatančen premik posamezne figure pri reševanju vaje, utrujenost ipd. Priporočljivo je, da si učitelj statistiko natisne, da zaradi morebitnih okvar ne izgubi podatkov. Statistika je med drugim tudi dobra motivacija za posamezne učence.

Tiskanje

Program Šah za omrežja nam omogoča tiskanje posameznih primerov (pozicij ali partij s tekstom) ali pa celotne lekcije oziroma vaje. V praksi tiskanje posameznih primerov ali celotnih vaj ne pride preveč v poštev, saj je funkcija premalo izpopolnjena. Če pa se že odločimo za tak način dela, moramo narediti natančen izbor, ki ga je treba urediti in poenostaviti ter šele potem posredovati učencem.

Program Šah za omrežja nam omogoča tudi tiskanje statistike. Slednjo lahko tiskamo v več različnih statističnih shemah. V praksi je najbolj uporabna shema, ki nam prikazuje uspešnost pri reševanju vaj v odstotkih za vse učence. Preden natisnemo statistiko, moramo biti pozorni pri pripravi statističnih shem, da ne izberemo preveč podrobne, saj ima program pri pripravi takšnih shem težave (npr. shema uspešnosti za vse naloge).

Klepetalnica

Program Šah za omrežja omogoča neverbalno sporazumevanje med uporabniki v mreži. Tako učitelj lahko pošlje sporočilo celotnemu razredu ali posameznemu učencu. Prav tako lahko učenci pošiljajo sporočila učitelju ali sošolcu. Ta funkcija je v praksi povsem neuporabna, saj učitelj v razredu ves čas komunicira z učenci s pogovorom, tako s celim razredom kot s posameznikom, ki potrebuje pomoč. Tudi po komunikaciji med samimi učenci ni nobene potrebe. Funkcija bi morala biti pod nadzorom učitelja, saj učence v razredu v nekaterih primerih le zavede in odvrne od dela. Uporabnost funkcije bi se pokazala le pri učenju na daljavo oziroma takrat, ko besedna komunikacija med učiteljem in učencem ne bi bila mogoča.

4. UPORABA PROGRAMA PRI RAZLIČNIH FAZAH IN OBLIKAH UČNEGA PROCESA

Načrtovanje

Preden začnemo s poukom izbirnega predmeta šah, moramo dobro načrtovati vse faze učnega procesa in si natančno določiti poleg učnih ciljev tudi uporabo učil in učnih pripomočkov. Načrtovanje pri izbirnem predmetu šah je zelo pomembno, saj gre pri tem predmetu večinoma za delo z uporabo informacijsko–komunikacijske tehnologije, kar nam lahko brez dobrega načrtovanja povzroča veliko težav. Brez uporabe šahovskih računalniških programov bi bile ure tako kakovostno kot količinsko osiromašene in ne bi omogočale tako velikega napredka učencem. Uporaba programov Šah za omrežja, Fritz, Elektronske šahovnice in drugih je torej za kakovostno delo nujna. Za dobro uporabo slednjih pa je nujno dobro načrtovanje, še posebej pri kombiniranih oblikah (npr. Šah 1 in Šah 2 v eni skupini). Poleg tega program Šah za omrežja vsebuje veliko število vaj, kar nam lahko povzroči dodatne težave pri uporabi omenjenega programa, še posebej če nismo eksperti.

Na začetku leta, pred začetkom pouka, je priporočljivo program preizkusiti. V toku šolskega leta pa je treba pred vsako uro načrtovati način izpeljave učne ure in pregledati ter določiti vaje, ki jih bodo reševali učenci. Praksa kaže na to, da si je zelo priporočljivo točno zapisati poglavja, vaje in naloge, ki jih bomo uporabljali med uro, da potem ne izgubljamo časa. Tudi način posredovanja nalog in tehnično izpeljavo si je smotrno zapisati, dokler se popolnoma ne privadimo na program. Priporočljivo pa je imeti vsako uro v rezervi tudi nekaj učnih listov, če bi prišlo do nepričakovanih tehničnih težav (nedelovanje mreže ali programa) oziroma težav pri uporabi programa.

Začetno in sprotno preverjanje

Pri začetnem preverjanju učenci še ne obvladajo funkcij, ki jih omogoča program Šah za omrežja, zato v praksi takšen način ni najbolj priporočljiv, saj izgubimo preveč časa pri tehničnih vprašanjih. Primerneje je uporabiti program Šah za omrežja prek projekcije in z ustnimi vprašanji preverjati predznanje učencev. Pri takšnem načinu dela sta nam v veliko pomoč tudi programa Fritz in Elektronska šahovnica ter lastne Power Pointove predstavitve. Po nekaj urah, ko se učenci na program navadijo, pa je mogoče sprotno preverjanje s pomočjo skrbno izbranih nalog. V praksi se je vseeno kot bolj učinkovito in ekonomično pokazalo sprotno preverjanje na frontalni način z razgovorom in demonstracijo.

Nova snov

Nova snov zahteva poleg učiteljeve razlage tudi demonstracijo posameznih učnih zgledov. Učitelj ob podajanju snovi in razlagi lahko za demonstracijo uporablja različne računalniške programe: Šah za omrežja, Fritz, Elektronsko šahovnico, Power Point, spletno stran ipd. Učitelj bi včasih, zaradi večje nazornosti, potreboval tudi demonstracijsko desko in standardno šahovsko garnituro, ki pa v praksi nista vedno in povsod na voljo. Tudi postavitve obeh oziroma hranjenje prve bi v nekaterih računalniških učilnicah predstavljalo veliko težavo, zato si lahko bolje pomagamo z že omenjenimi programi. Šah za omrežja se v praksi izkaže kot zelo dober pripomoček pri omenjeni fazi. Učitelj lahko ob razlagi prek projekcije na platno prikaže vsa učna gradiva, ki jih program vsebuje, kar mu močno olajša delo in prihrani čas. Poleg tega lahko učitelj vnaša tudi lastne vzorčne primere, ki jih je pripravil doma in jih nato prikaže učencem. Zraven si lahko pomaga tudi z računalniškim analizatorjem. Slednje omogoča tudi program Fritz, ki je zaradi večjega števila funkcij in prijaznejšega delovnega okolja pri tem nekoliko bolj

uporaben. Učitelj lahko novo snov ob razlagi prikaže tudi prek predavanja, s programom Šah za omrežja, kjer vsak učenec na svojem računalniku spremlja učiteljevo demonstracijo. Za takšen način dela se bo učitelj največkrat odločil, kadar ne bo imel možnosti projiciranja na platno ali pa bo želel učencem zastavljati vprašanja, s pomočjo funkcije *testiraj*, kjer bo dobil odgovor od vsakega učenca posebej. Slednje se je v praksi večkrat pokazalo kot dobro, saj so učenci pri takšnem načinu dela zelo motivirani. Pri nekaterih posameznikih pa se je tudi nekajkrat pokazalo, da je takšen način dela lahko zelo občutljiv, saj so ob neupoštevanju navodil (premikanje po tekstu in potezah pri posameznem primeru) izgubili stik s predavanjem. Takšen način dela pride do izraza pri večkratni uporabi, ko se učenci že nekoliko navadijo, kdaj lahko uporabijo tipkovnico in miško.

Učitelj lahko novo snov poda učencem tudi prek že pripravljenih lekcij, ki so na voljo v programu Šah za omrežja. Lekcije pošlje učencem, ti pa na svojem namizju slednje pregledajo. Takšen način dela se je v praksi pokazal kot neučinkovit in je primeren le za posameznike, ki so dovolj organizirani in samostojni, v nasprotnem primeru so lekcije pregledane prehitro in premalo poglobljeno. Poleg tega so učencem določene stvari nerazumljive, nimajo povratne informacije, učence pa moti tudi to, da ne morejo reševati vaj. V praksi se je pri jemanju nove snovi kot najbolj učinkovita pokazala kombinacija različnih možnosti: uporaba programa Šah za omrežja prek projekcije, uporaba predavanja prek že omenjenega programa in uporaba lastnih vzorčnih primerov z uporabo programa Fritz.

Utrjevanje in urjenje

V fazi utrjevanja in urjenja se pokaže program Šah za omrežja za najboljši pripomoček. Prednost dela z omenjenim programom je v velikem številu vaj, ki jih lahko pošiljamo učencem, in v odgovorih ter namigih, ki jih program samodejno sporoča učencem, kar nam omogoča prihranek časa. Pri izbiri vaj velja biti pozoren, da se učenci na začetku omenjene faze ne bi srečali s pretežkimi nalogami. Pri manjšem številu učencev je v praksi smotno določiti tri razrede in naloge posameznih vaj pošiljati po težavnostnih stopnjah (raven A – naloge od 10 do 20 točk, raven B – naloge od 30 do 40 točk, in raven C – naloge od 50 – 100 točk). Druga možnost je, da nalog ne izberemo glede na težavnostne stopnje, ampak učencem pošljemo vse naloge v vaji. V tem primeru lahko določimo, da si učenci sami izbirajo vrstni red reševanja nalog. Začnejo naj z nalogami, ki so vredne 10 in 20 točk, kar učenec, preden izbere nalogo, vidi na svojem namizju. Še

bolj priporočljivo je, da učencem na tablo napišemo ali prikažemo prek projekcije, kakšno naj bo zaporedje reševanja nalog. V primeru, da izberemo programsko naključno izbiranje nalog, je učence priporočljivo opozoriti, da naj pretežke naloge najprej izpustijo in jih rešujejo kasneje. V fazi utrjevanja je smiselno uporabiti možnost dvakratnega reševanja, kar pomeni, da bo učenec nalogo, ki jo je rešil napačno, reševal kasneje še enkrat. Dobra možnost je tudi, da pri nastavitvah izberemo možnost dvakratnega reševanja s 100-odstotno zahtevnostjo, kar pomeni, da bo učenec reševal vse naloge toliko časa, dokler jih ne bo pravilno rešil.

Program Šah za omrežja je pri utrjevanju dober pripomoček tudi pri teoretičnih nalogah. Omenjeni program ne zajame vsega teoretičnega znanja, zato je treba uporabljati še delovne liste za Šah 1 in Šah 2. Slednji so pri utrjevanju teoretičnih in tudi praktičnih nalog v praksi v veliko pomoč učitelju, poleg tega pa jih lahko učenci rešujejo tudi doma, kot domače naloge. V praksi se za najboljšo možnost pri urjenju in utrjevanju pokaže prav kombinacija delovnih listov in programa Šah za omrežja.

Poleg omenjenih pripomočkov imamo možnost pri utrjevanju prek projekcije uporabiti tudi program Fritz s primeri, ki smo jih vnesli vanj sami, ali elektronsko šahovnico, a bomo za takšen način utrjevanja ponavadi porabili preveč časa. Oba pripomočka sta primerna le za specifične teoretične ali praktične naloge, ki zahtevajo frontalno obliko utrjevanja ali pa jih drugi pripomočki ne omogočajo.

Preverjanje in ocenjevanje

Pri preverjanju in ocenjevanju program Šah za omrežja ne igra tako velike vloge, kot pri nekaterih drugih fazah učnega procesa. V praksi se je pokazalo, da omenjeni program večinoma zajema praktična in nekoliko manj teoretična znanja, zato je potrebno pri omenjeni fazi uporabiti tudi druga učna sredstva.

Pri preverjanju in ocenjevanju teoretičnih znanj si mora učitelj pomagati z vprašanji, ki jih sestavi sam ali s pomočjo že omenjenih delovnih listov. Kot dobro se je pokazalo frontalno ustno preverjanje ob demonstraciji s programi Šah za omrežja, Fritz in Elektronsko šahovnico. Nato sledi individualno ustno ocenjevanje, prav tako ob demonstraciji, z uporabo omenjenih programov.

Preverjanje in ocenjevanje praktičnih znanj je mogoče zajeti samo s programom Šah za omrežja. A v praksi se je pokazalo, da je bolje obe fazi izvajati s kombinacijo učnih sredstev ali pa s pomočjo učnih listov. Pri programu Šah za omrežja je nepriročno, da ne moremo določiti nalog po lastnem izboru, ki se nam zdijo ključne oziroma najprimernejše, in jih poslati učencem. Statistika oziroma točkovanje nalog in odbijanje točk v primeru napačnih učenčevih rešitev pri preverjanju ali ocenjevanju z omenjenim programom je preveč zapleteno in včasih nerazumljivo, poleg tega pa se lahko srečamo še z vrsto tehničnih težav. Pojavljajo se primeri, ko računalnik iz različnih razlogov ne prepozna pravih rešitev (npr. zaradi nepopolnega nabora pravih rešitev v programu ali zaradi drugačnega vrstnega reda rešitev, kot so navedene v programu; mogoče je tudi, da računalnik obravnava kot napačen odgovor zaradi manjkajoče vejice, ki za rešitev naloge v resnici ni bistvena). Tako za preverjanje kot za ocenjevanje vseh učencev hkrati se v praksi kot najboljši izkažejo učni listi, ki jih lahko sestavimo sami oziroma s pomočjo delovnih listov. Po končanem reševanju v fazi preverjanja pregledamo rešitve in učenci popravijo morebitne napačne rešitve. Učne liste nato odnesejo domov, kjer se lahko še enkrat poglobijo v posamezne naloge in pravilne rešitve. Pri ocenjevanju učitelj najprej preveri rešitve posameznikov in si zapiše njihove točke ter oceno. Po potrebi lahko zastavi učencem dodatno vprašanje ali zahteva pojasnilo, če pride do kakšnih nejasnosti. Po končanem ocenjevanju učitelj razdeli učencem ocenjevalne liste in skupaj z njimi še enkrat preveri pravilne rešitve, ki jih še enkrat obrazloži. V primeru, da nam zmanjka časa, to lahko storimo naslednjo uro. V praksi se je pokazalo, da je priporočljivi čas, ki je predviden za izvajanje praktičnega dela na učnih listih, dobrih dvajset minut oziroma nekoliko več, odvisno od števila in težavnosti izbranih nalog.

Ocenjevanje lahko poteka tudi s kombinacijo programa Šah za omrežja in učnih listov. Na splošno se v praksi zdi, da je v fazi ocenjevanja bolj primerno, da učenci s pomočjo programa Šah za omrežja vaje ne rešujejo vsi naenkrat, ampak individualno pod nadzorom učitelja. Ena od možnosti je, da učenci individualno, ob učiteljevi prisotnosti, na svojem ali učiteljevem računalniku rešijo nekaj nalog s pomočjo programa Šah za omrežja in nekaj nalog na delovnih listih, ki jih pripravimo oziroma določimo vnaprej. Ker s programom Šah za omrežja ne moremo določiti nalog po lastnem izboru, lahko želene naloge iz omenjenega programa kombiniramo z lastnimi in vse skupaj vnesemo v program Fritz, s pomočjo katerega lahko tudi izvajamo ocenjevanje. Tak način praktičnega ocenjevanja zahteva več časa in je videti podobno kot teoretično ocenjevanje znanja, hkrati pa moramo ocenjevanju prilagoditi tudi preverjanje, ki je lahko delno

frontalno (s programom Šah za omrežja oziroma s programom Fritz) in delno individualno (s programom Šah za omrežja in učnimi listi).

Tudi prek predavanja s pomočjo programa Šah za omrežja je mogoče izpeljati tako preverjanje kot ocenjevanje. Pri takšnem načinu izvajanja omenjenih faz učnega procesa moramo upoštevati nevajenost na uporabo računalnika pri posameznih učencih in morebitne tehnične težave (npr. nedelovanje mreže, izgubo stika s predavanjem ipd.). Preverjanje in ocenjevanje na takšen način lahko poteka s pomočjo funkcije *testiraj* in prav tako z uporabo učnega lista oziroma tabele, kamor učenci zapisujejo svoje rešitve. Da ne prihaja do prepogoste izgube stika s predavanjem oziroma nenatančnosti pri igranju potez s strani učencev, je priporočljivo, da učenci pri preverjanju in ocenjevanju na takšen način potez ne vnašajo v računalnik, ampak le spremljajo posamezne naloge in zapisujejo rešitve na učni list. Prednost takšnega načina preverjanja in ocenjevanja je v tem, da lahko poljubno izberemo želene naloge oziroma sestavimo lastne primere nalog, ki se nam zdijo najprimernejši, že doma in jih v prenesemo na šolski računalnik. Zavedati pa se moramo, da imajo učenci, v nekaterih primerih, pri takšnem načinu dela, kjer je za vsako posamezno nalogo natančno odmerjen čas, časa premalo, kar posledično vpliva na oceno.

5. NAJPOGOSTEJŠE TEŽAVE UČENCEV PRI UPORABI PROGRAMA

Večjih razlik pri uporabi programa Šah za omrežja pri izbirnih predmetih Šah 1 – šahovske osnove in Šah 2 – šahovsko kombiniranje ni. Razlika je predvsem v vajah, ki so pri predmetu Šah 2 višje težavnostne stopnje oziroma bolj poglobljene, in izurjenosti učencev pri uporabi računalniškega programa. Težave učencev pri uporabi programa Šah za omrežja se največkrat pojavljajo predvsem pri predmetu Šah 1, saj se učenci šele spoznavajo s programom. Pri predmetu Šah 2 je težav manj. Pri slednjem je za učitelja izbor vaj nekoliko težavnejši, saj določene vsebine v programu niso tako sistematično urejene, kakor za Šah 1. Nekatere vsebine oziroma vaje pa mora učitelj posredovati učencem s pomočjo drugih učnih sredstev, saj jih program ne vsebuje ali pa se jih ne da posredovati učencem na želeni način. Za pomoč pri izboru vaj je zelo priporočljiva uporaba priročnika Šah za omrežja, kjer so vaje urejene glede na tematske sklope.

Pri začetnem privajanju učencev na program se težave pojavijo že pri prijavljanju slednjih na učenčevo namizje, bodisi zaradi nenatančnosti pri vpisovanju uporabniškega imena in gesla ter strežnika bodisi v primeru pozabljenega gesla. Druga pogosta težava učencev

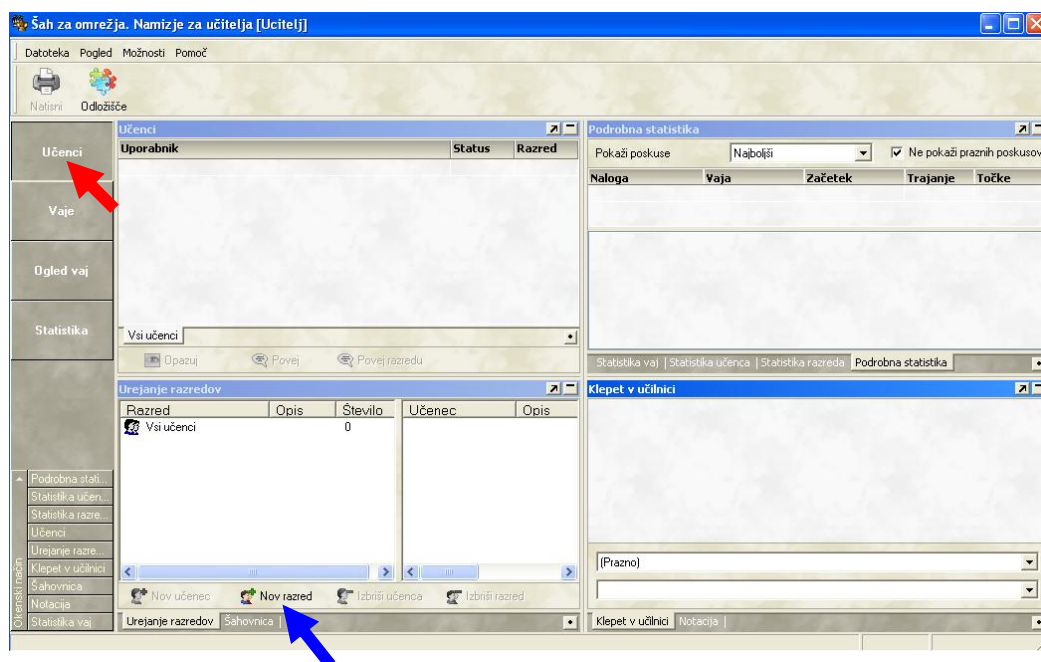
je, da ob prijavi pozabijo, da ne smejo uporabljati črk č, ž in š, zato jih je smotrno na začetku večkrat na to opozoriti. Naslednja težava, ki se pojavlja v praksi pri začetnem spoznavanju programa, je premikanje okvirjev v želji, da bi si jih prilagodili. To ponavadi privede do popolne zmešnjave, tako da učenci ne vidijo bodisi šahovnice bodisi navodila naloge. Že pred začetkom reševanja vaje je priporočljivo učencem omeniti funkcijo *privzeto*, ki postavi vse okvirje v začetni položaj. Pogosta težava, ki se pojavlja pri reševanju nalog, je, da učenci slednjih na videz ne morejo več reševati. To se zgodi, ker učenci niso pozorni na napis nad šahovnico, kjer morajo klikniti, če ima naloga več variant oziroma podvarianto. V praksi je priporočljivo, da učitelj na svojem namizju po končani uri izbere funkcijo *konec*, razen če namerava z reševanjem te vaje nadaljevati prihodnjič. Ker vaje ostajajo na učenčevem namizju, dokler jih učenec ne reši do konca oziroma učitelj ne izbere funkcije *konec*, prihaja do zmede pri prevelikem številu odprtih vaj. Učenci prihodnjo uro ne vedo takoj, katero vajo naj rešujejo, pa tudi bolj smiselno se v praksi pokaže najprej reševanje vaje, ki se nanaša na novo snov. Učenci pri reševanju nalog večkrat vprašajo, kdo je na potezi, še posebej pri tistih nalogah, kjer je manj figur in sta kralja povsem na drugem koncu šahovnice, daleč stran od njunega začetnega položaja. Učencem je treba poudariti, da naj bodo pozorni na koordinate, ki jih ni priporočljivo izklaplјati. Naslednja težava učencev, ki se pogosto pojavlja v praksi, je ta, da pri reševanju nekatere naloge nimajo navodila. Navodilo je podano le v naslovu vaje. Učencem je treba pomen navodila bolj poudariti in jim pojasniti, da velja za vse naloge v vaji.

Na splošno je priporočljivo pred uporabo programa Šah za omrežja, tako pri predmetu Šah 1 kot Šah 2, dati učencem natančna navodila glede uporabe programa in reševanja vaj, ki morajo biti zelo nazorna. Priporočljivo je, da si na začetku z učenci postopoma ogledamo, kako program deluje, in opredelimo morebitne težave in rešitve. S tem se izognemo nepotrebnim težavam kasneje. Vsekakor pa bo vsak učenec usvajal tako učne vsebine kot način dela s programom postopoma in z učiteljevo individualno pomočjo.

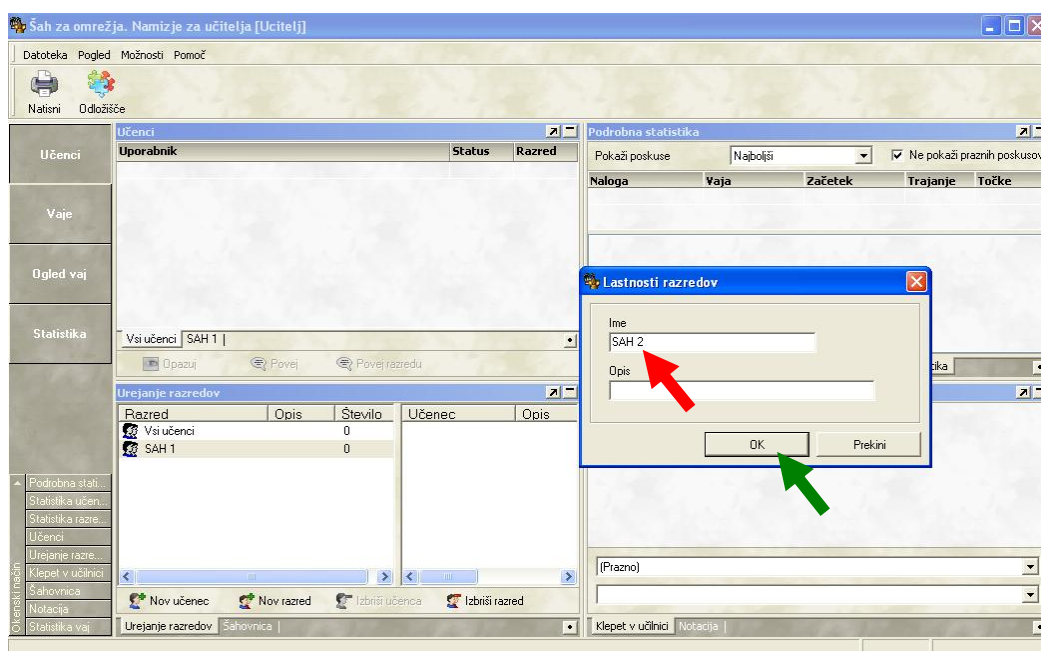
DODATEK

DOLOČANJE RAZREDOV IN DODAJANJE UČENCEV

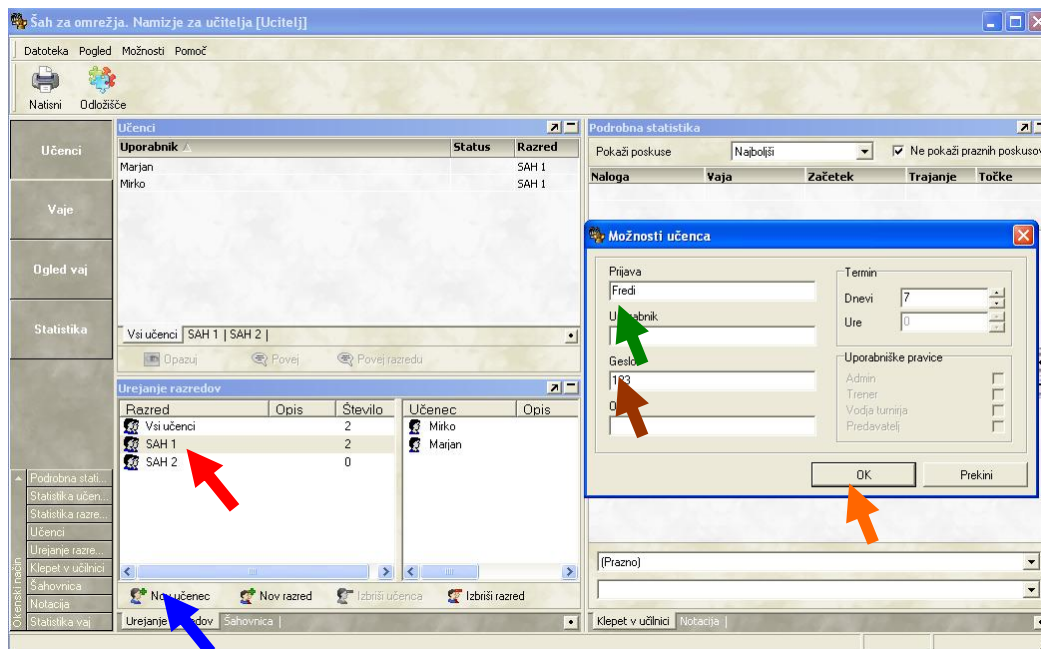
1. Izberemo modul **učenci** in **nov razred**.



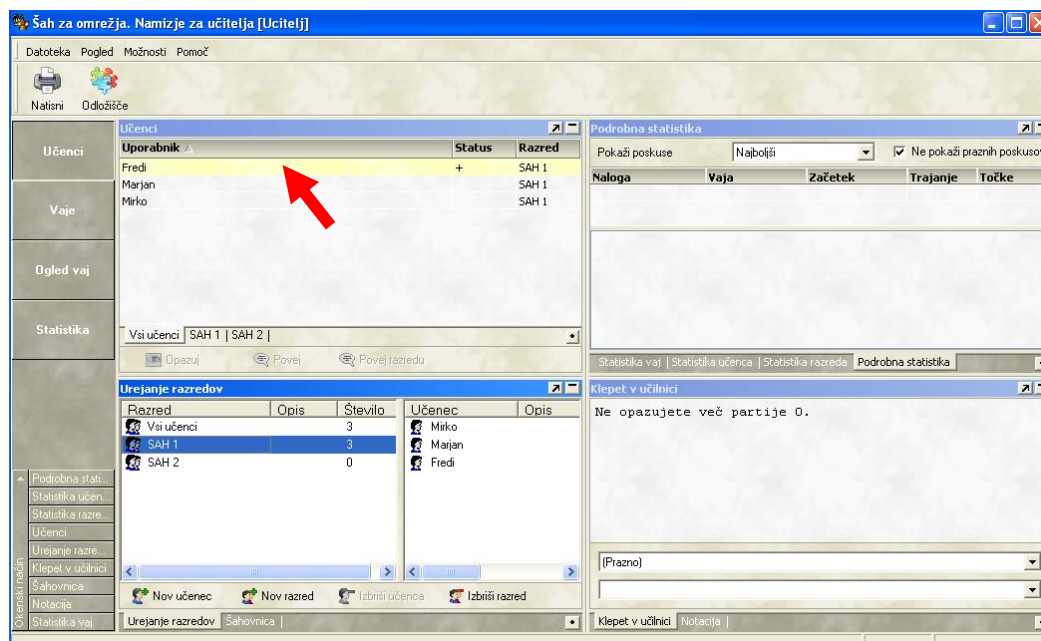
2. Vpišemo **ime razreda** (npr. ŠAH 1 ali ŠAH 2) in izberemo **OK**.



3. Označimo **razred** in izberemo **nov učenec**. Nato vpišemo **ime učenca** in **geslo** ter izberemo **OK**.

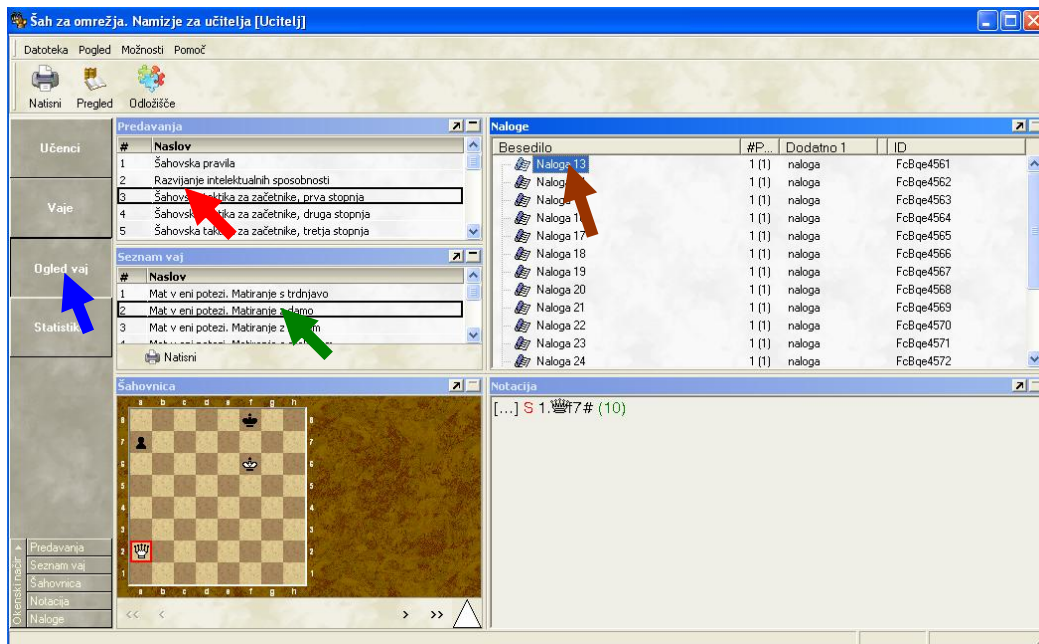


4. Ob prijavi učenca se nam slednji **obarva rumeno**.

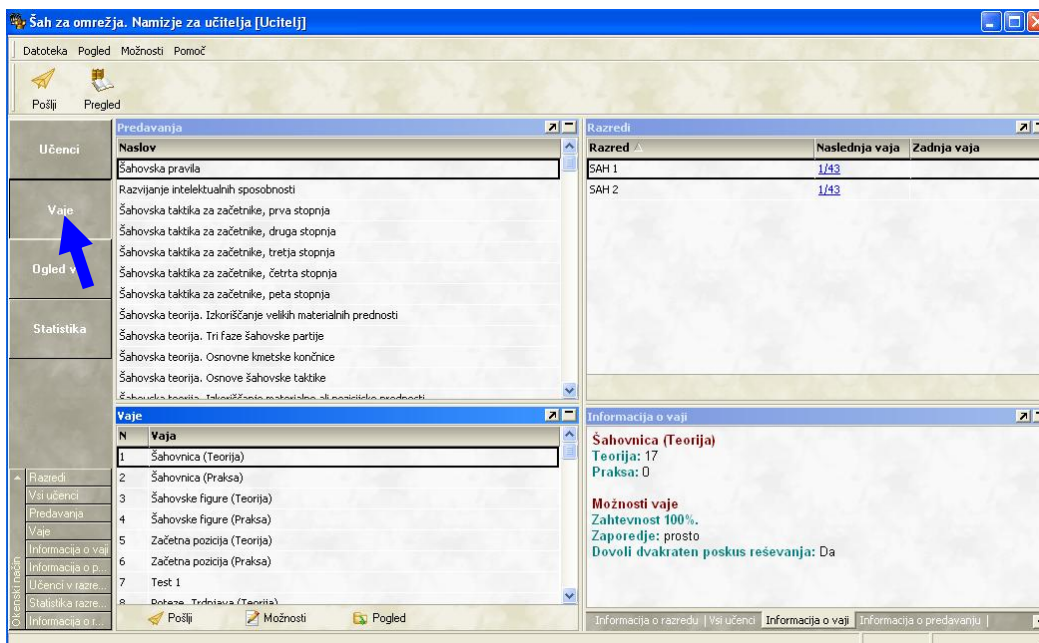


IZBOR IN POŠILJANJE VAJE

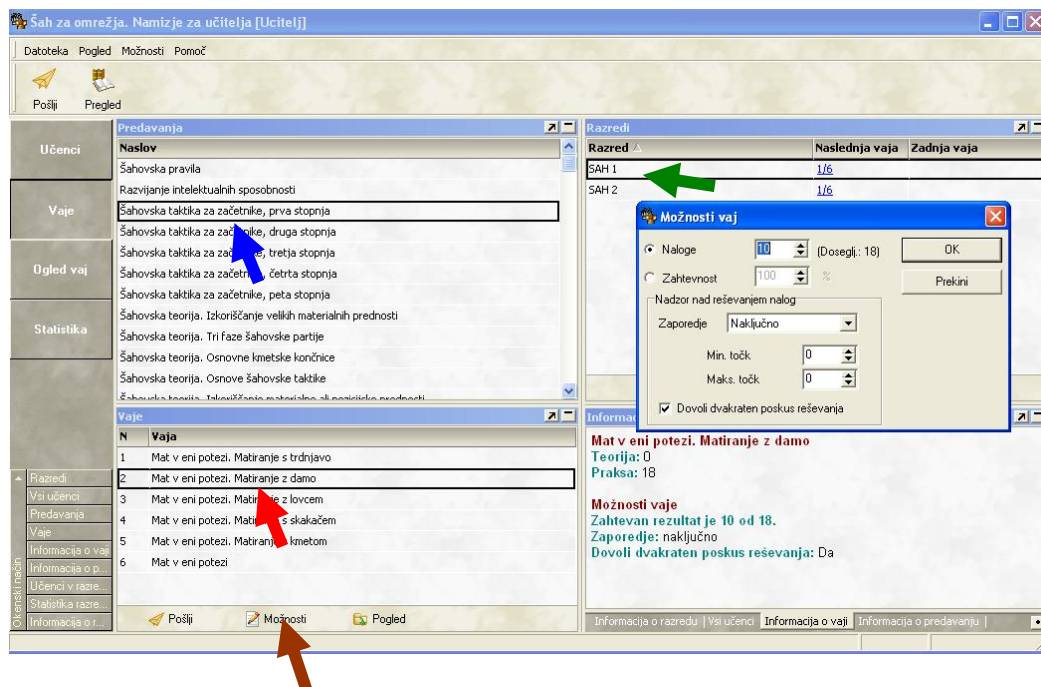
1. Za ogled vaje oziroma posameznih nalog izberemo modul **ogled vaj**, nato izberemo **poglavje** in **vajo** ter **posamezno nalogo**, ki si jo želimo ogledati.



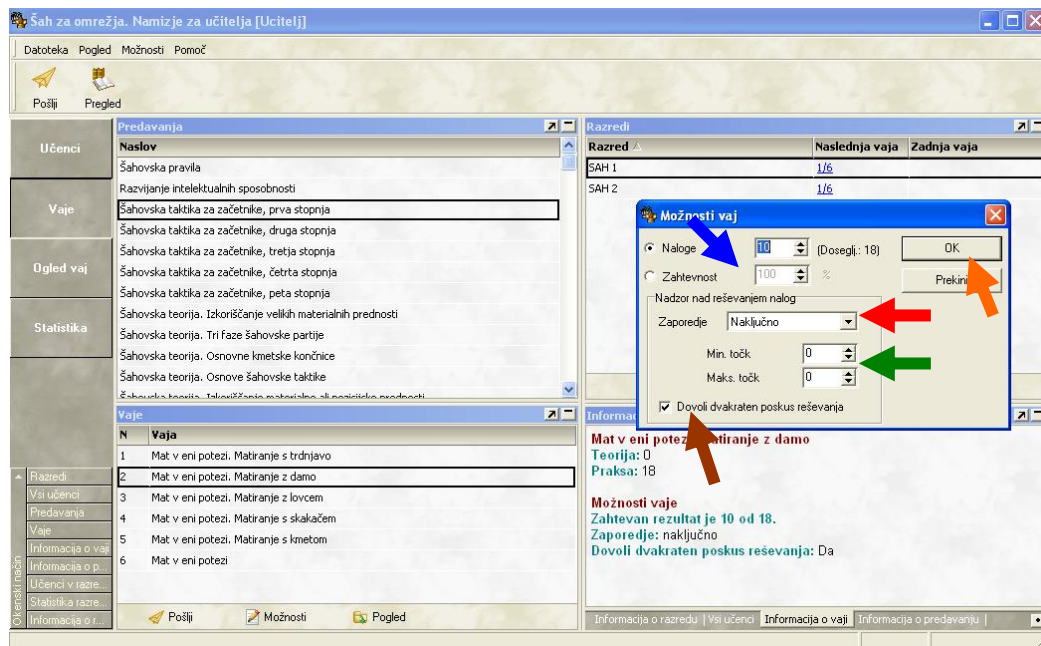
2. Nato izberemo modul **vaje**.



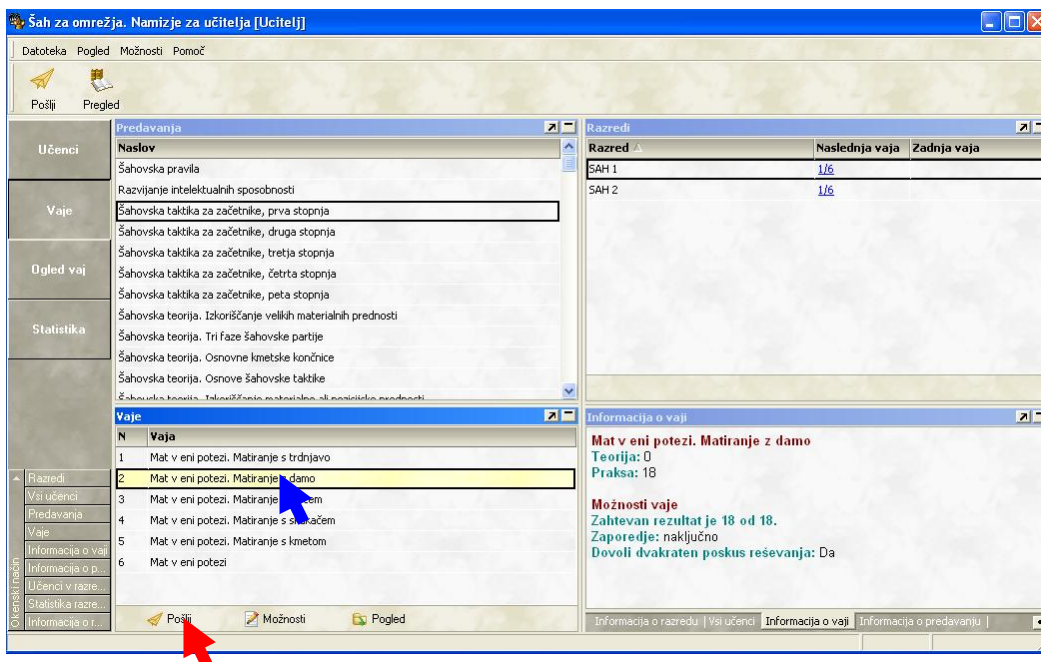
3. Izberemo **razred**, **poglavje** in **vajo**, ki jo želimo poslati. Nato izberemo še **možnosti**.



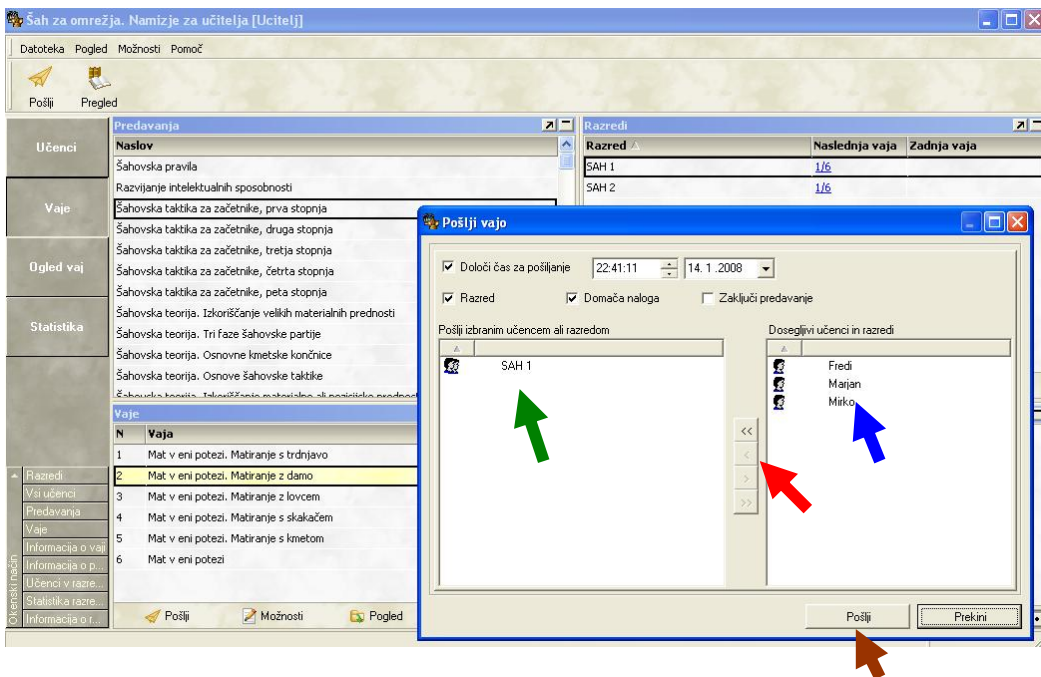
4. Sedaj pri možnostih izberemo **število nalog**, oziroma **zahtevnost**, **zaporedje**, naloge lahko tudi selekcioniramo glede na **težavnostno stopnjo** in določimo **dvakratni poskus reševanja**. Nato izberemo **OK**.



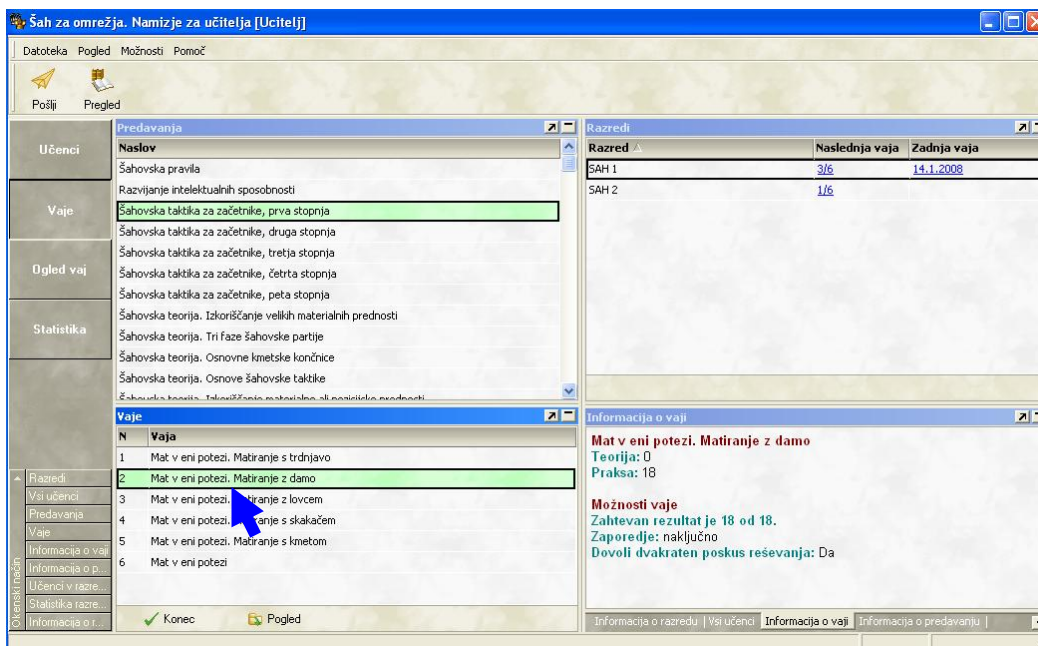
5. Ko določimo možnosti pri vaji, se nam ta **obarva rumeno**. Nato izberemo **pošlji**.



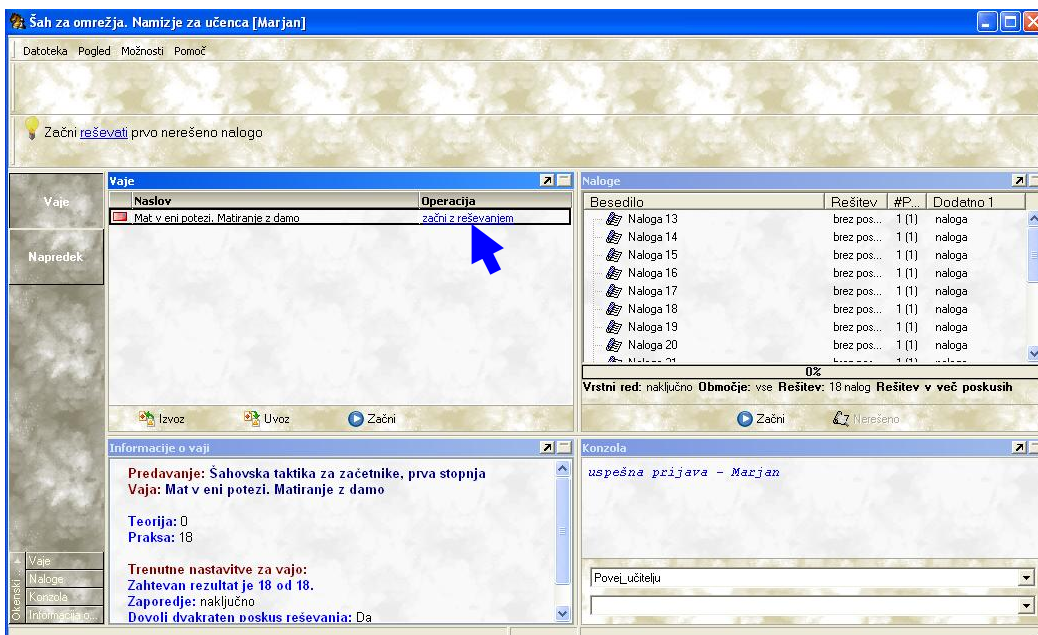
6. Nato izberemo **posamezne učence** (s pomočjo puščic jih damo na seznam) oziroma **razred** in kliknemo **pošlji**.



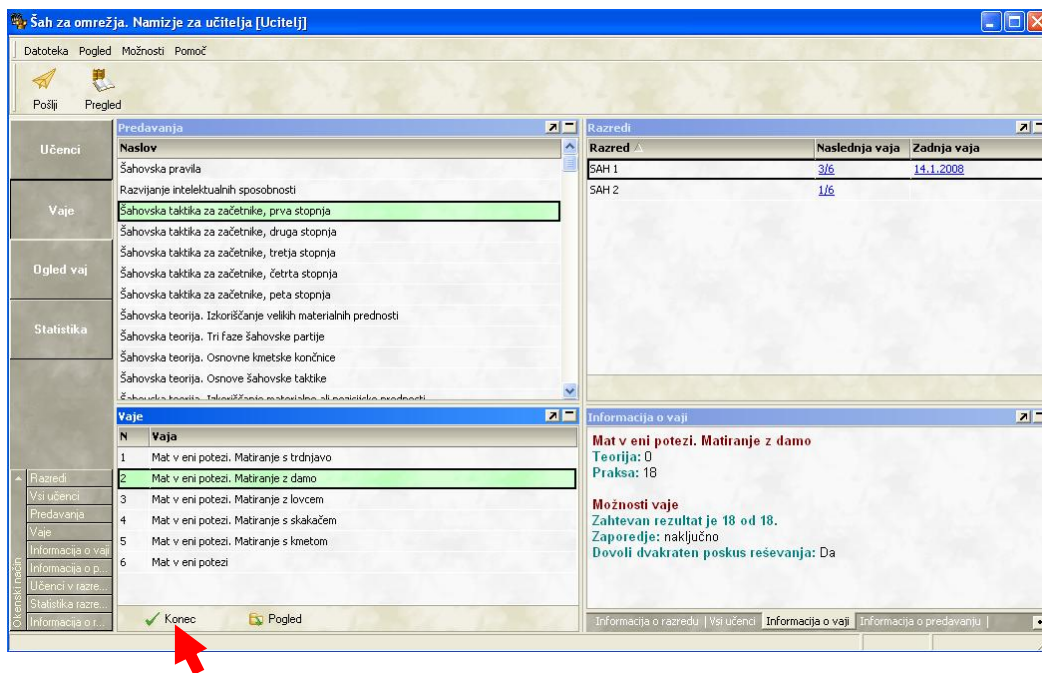
7. Poslana vaja se **obarva zeleno**.



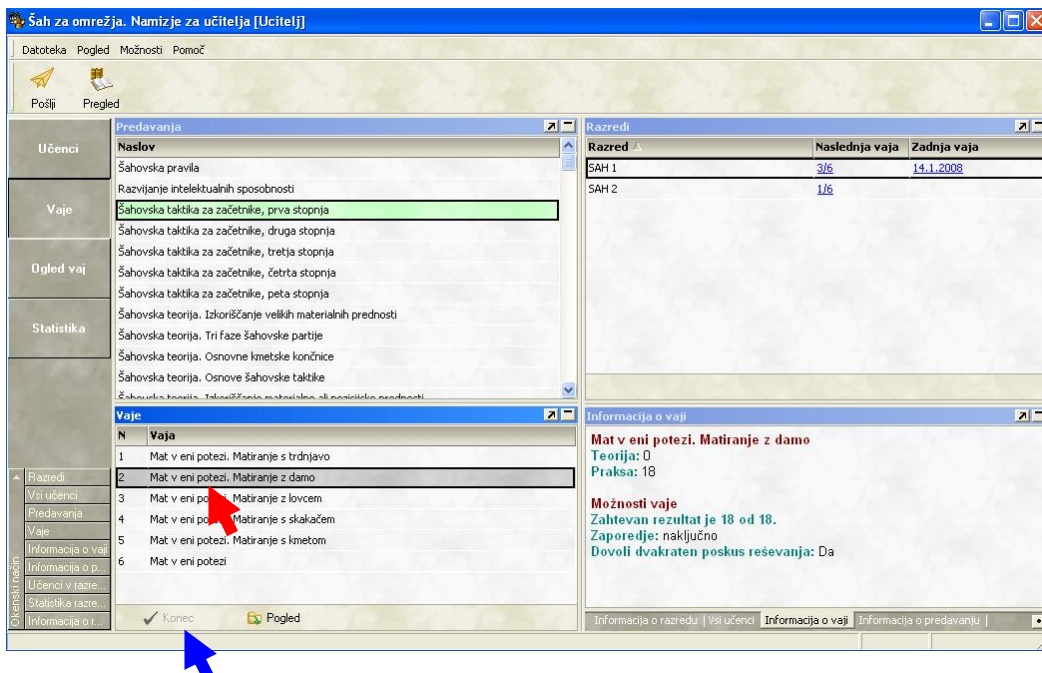
8. Nato se učencu vaja prikaže na njegovem namizju, kjer slednji izbere **začni z reševanjem**.



9. Ko želimo vajo končati, izberemo **konec**.

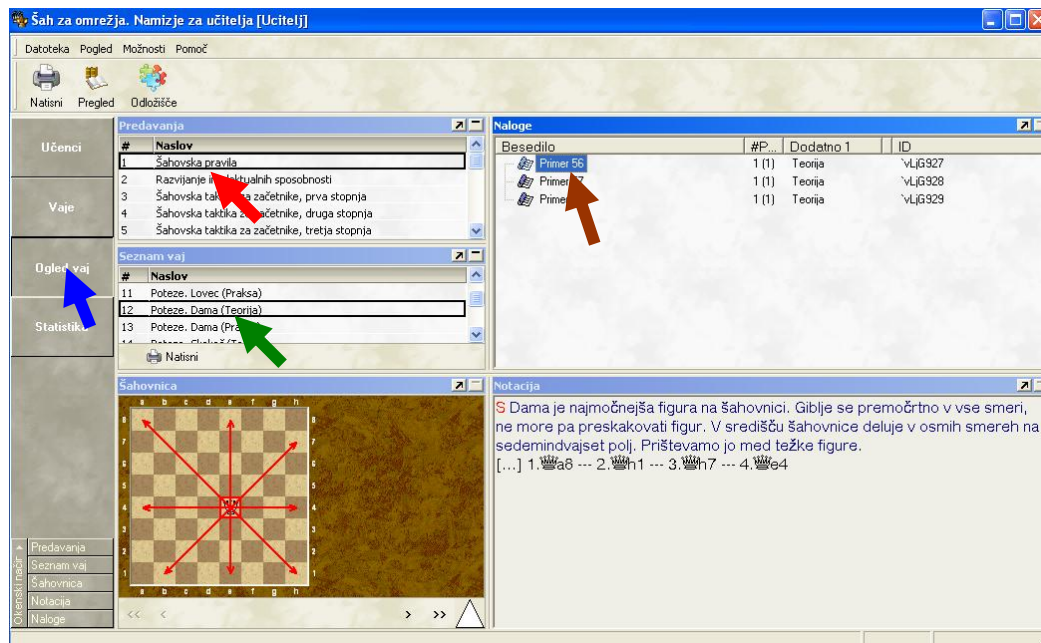


10. Ko izberemo **konec** vaje, se nam slednja **obarva sivo**.

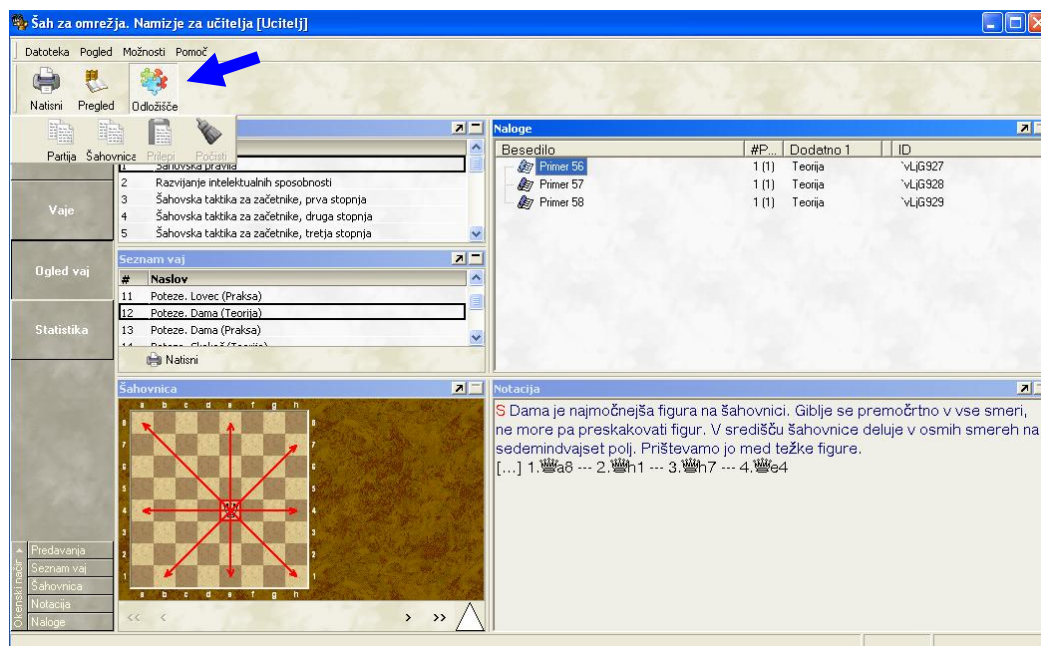


PRIPRAVA PREDAVANJA

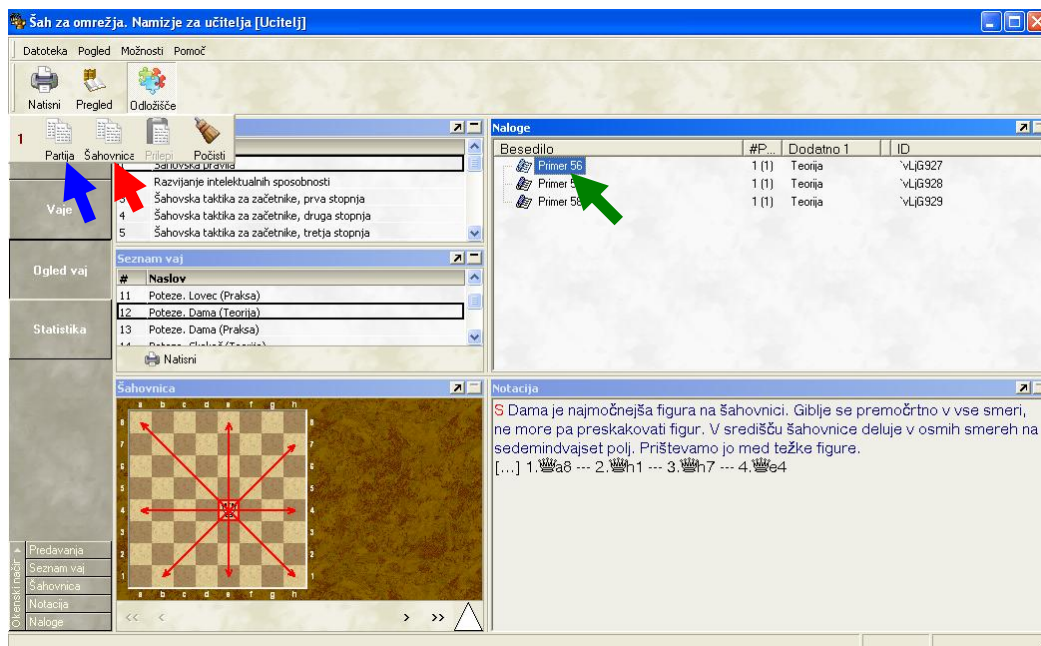
1. Najprej izberemo modul **ogled vaj**, nato izberemo **poglavje** in **vajo** ter **posamezno nalogo**, ki jo želimo prek predavanja prikazati učencem.



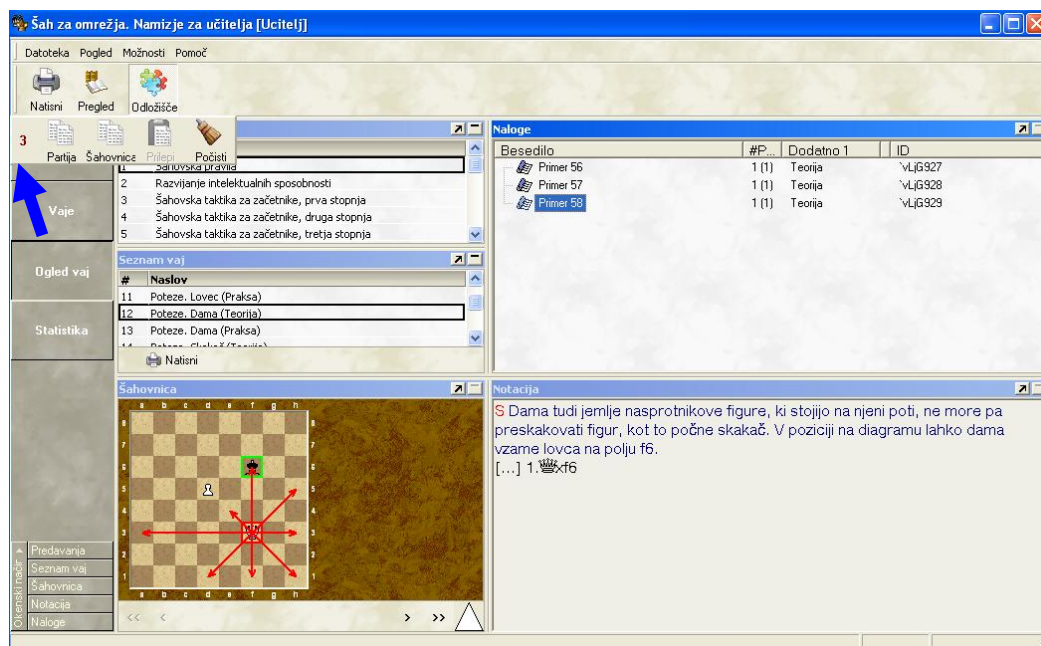
2. Nato izberemo **odložišče**.



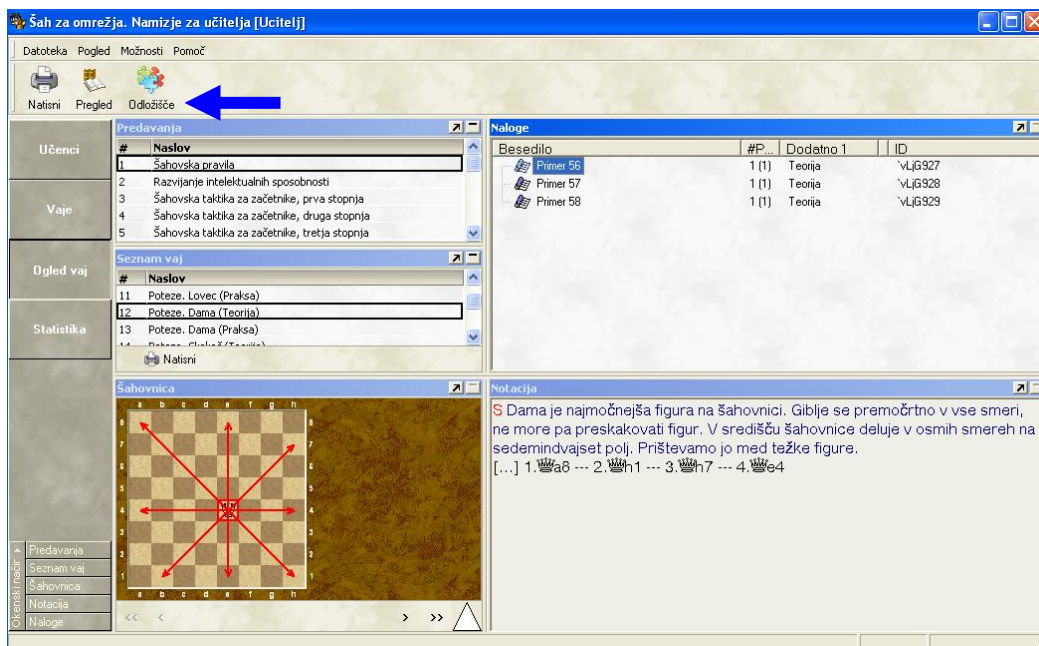
3. Sledi shranjevanje celotne partije s potezami in tekstom (kliknemo **partija**) in/ali pozicije (kliknemo **šahovnica**) **izbrane naloge**.



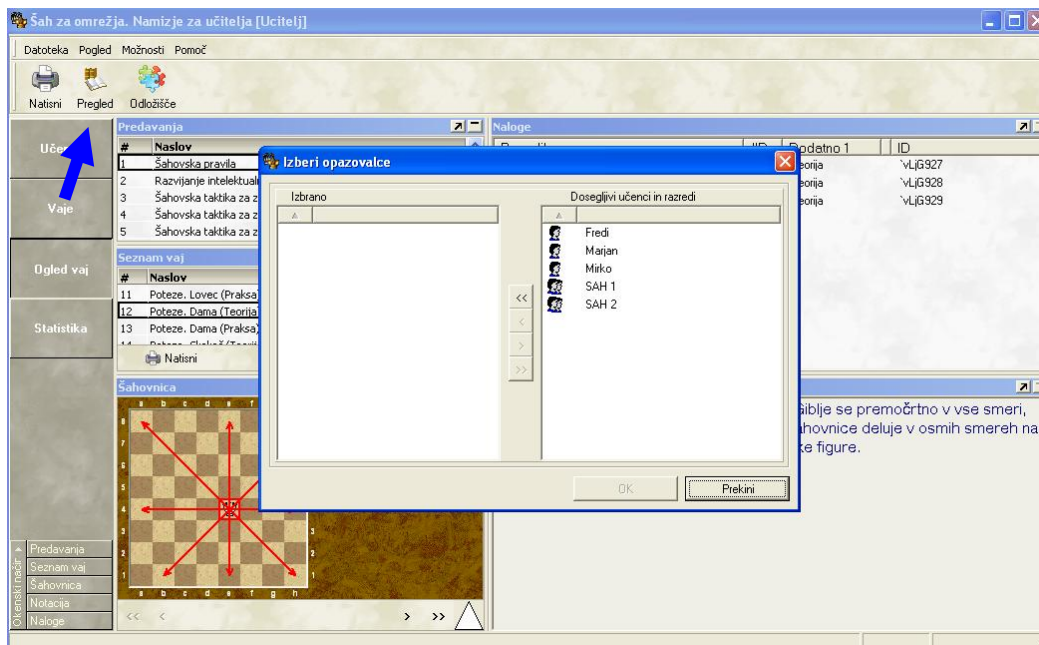
4. Izpiše se nam **število partij** oziroma pozicij, ki smo jih shranili v odložišče. Izbrali smo tri partije (naloge 56, 57 in 58).



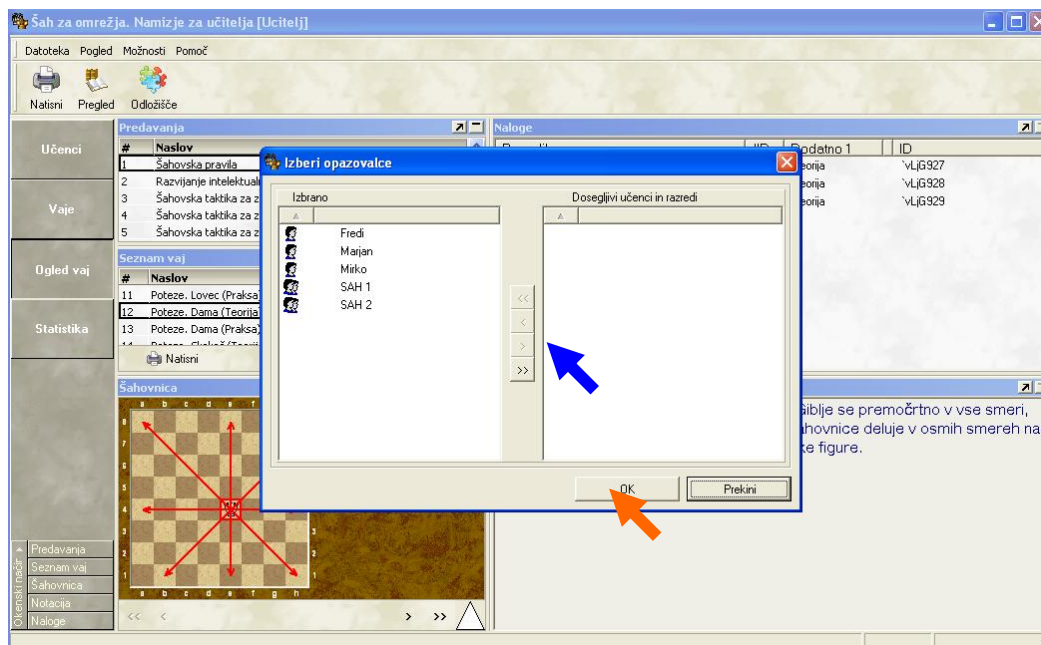
5. Nato zapremo **odložišče**.



6. Nato izberemo **pregled**.

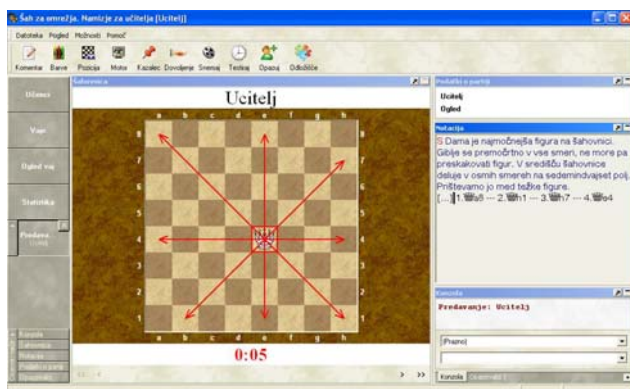


7. Nato s puščicami izberemo učence, ki jim bomo predstavili predavanje, in kliknemo OK.



8. Na namizju se učitelju in učencem prikaže naloga, ki smo si jo pri izbiri nazadnje ogledovali.

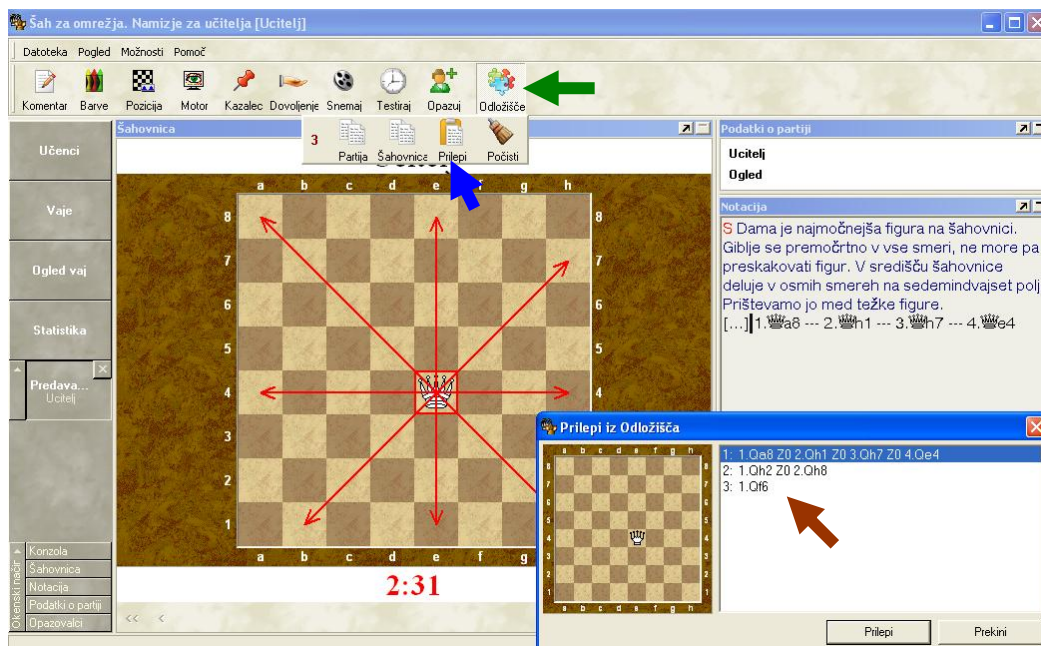
UČITELJEVO NAMIZJE



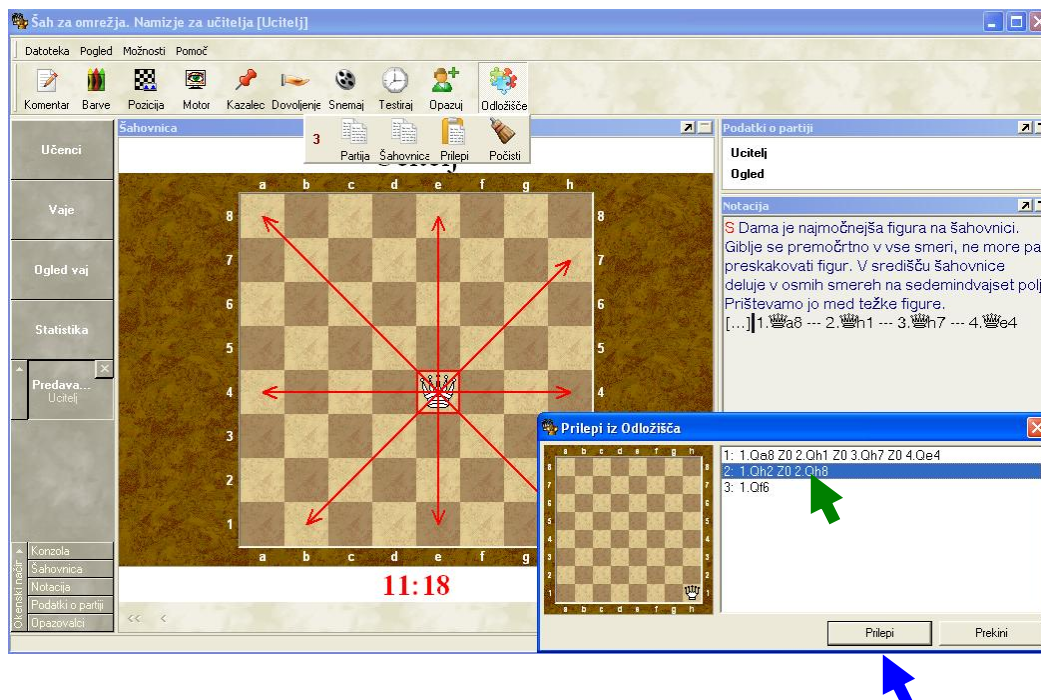
UČENČEVO NAMIZJE



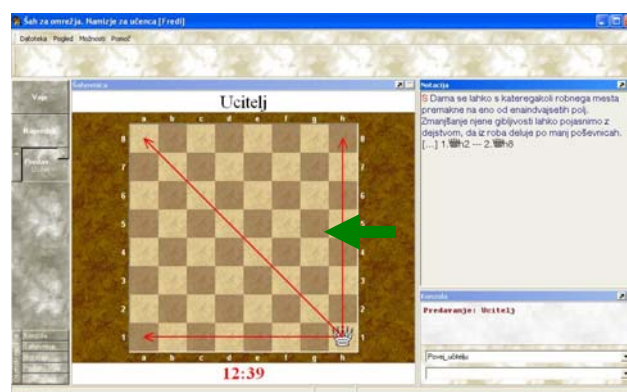
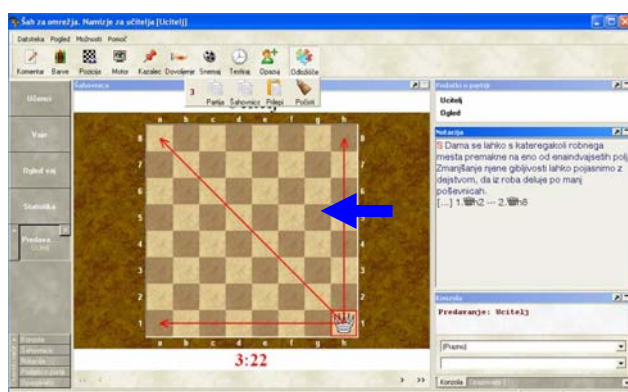
9. Nato izberemo **odložišče** in kliknemo **prilepi**. Prikažejo se nam **partije**, ki smo jih shranili v odložišče.



10. Sedaj označimo **želeno partijo** in izberemo **prilepi**. Med partijami lahko s pomočjo odložišča in funkcije prilepi preklapljam po želji (glej tudi 9. točko).



11. Partija se prikaže na učiteljevem in učenčevem namizju.



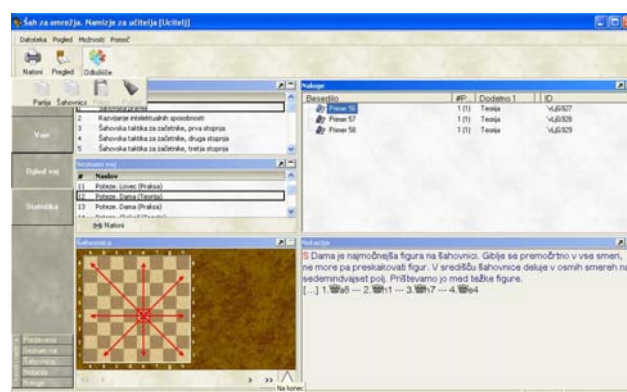
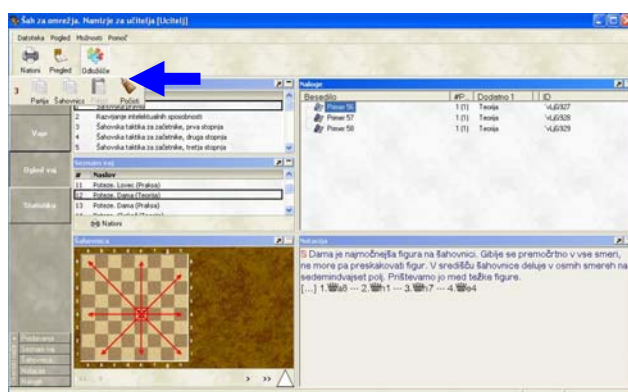
12. Po končanem delu predavanja zapremo (učitelj in učenec).



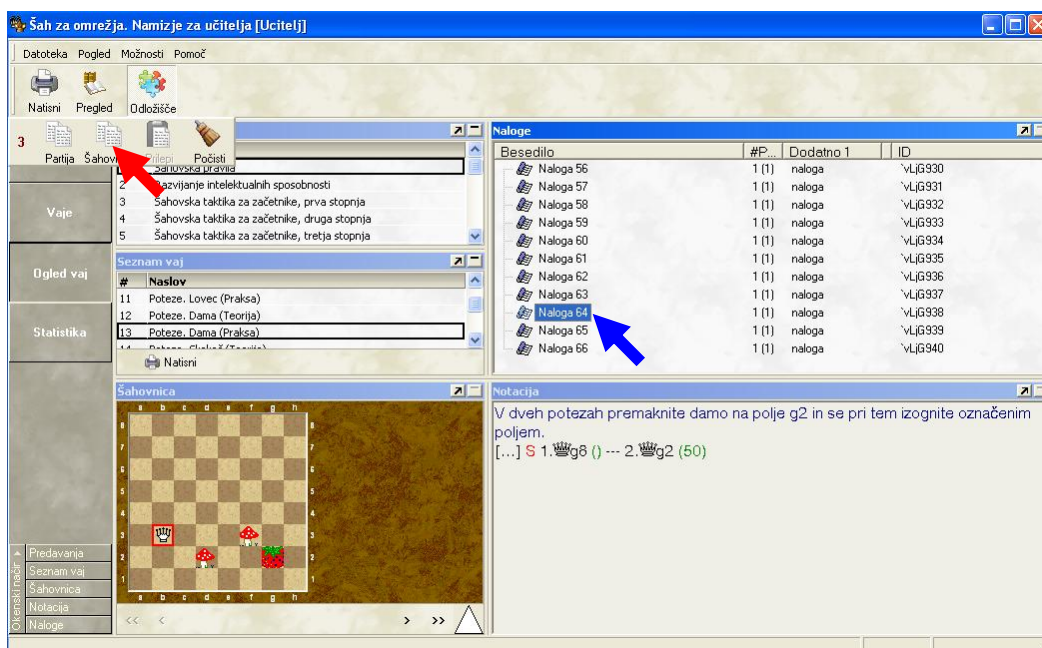
FUNKCIJA TESTIRAJ

Sedaj bomo nadaljevali od prejšnje priprave predavanja in na enak način pripravili predavanje, le da bomo namesto partij izbrali pozicije (funkcija šahovnica) in uporabili funkcijo testiraj.

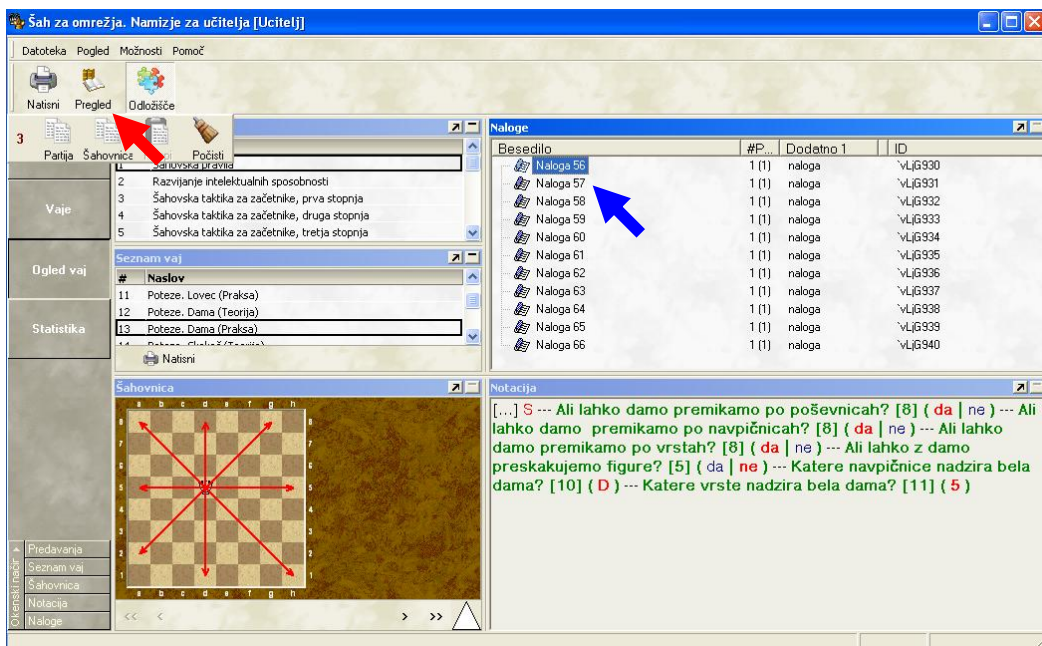
1. Ko zapremo predavanje, se avtomatsko vrnemo v modul ogled vaj, kjer smo prej izbirali naloge. Najprej počistimo odložišče.



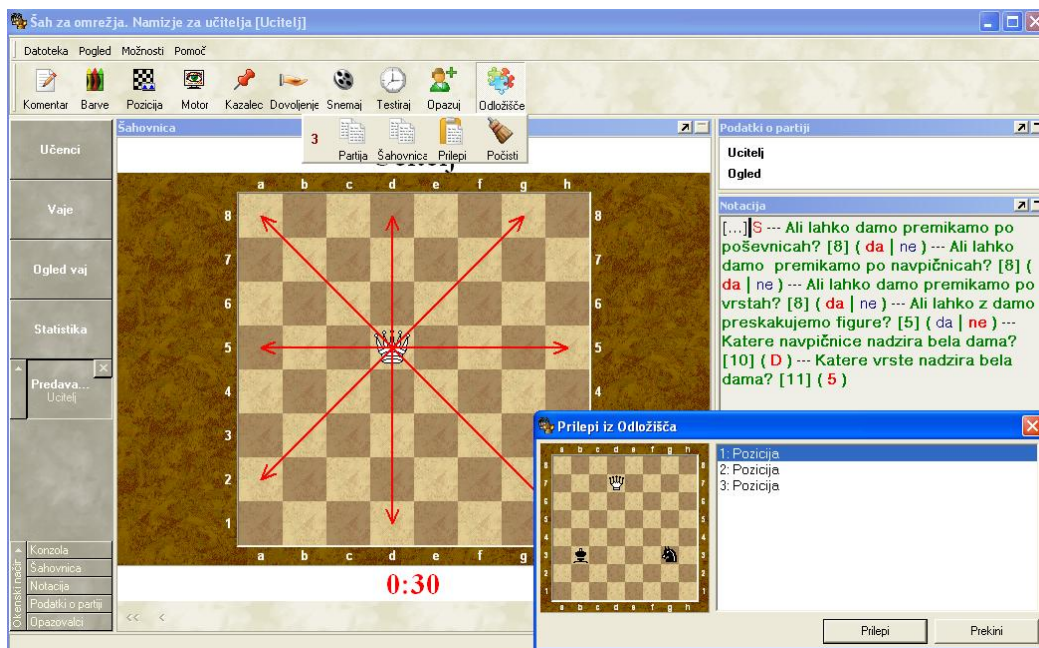
2. Sedaj na enak način, kot smo prej izbrali naloge in kopirali partije, **izberemo zelene naloge** in jih v odložišče shranimo kot pozicije (**funkcija šahovnica**).



3. Če ne želimo, da učenci takoj vidijo shranjene naloge, se najprej postavimo na **nalogo, ki ni pomembna**, in šele potem izberemo **pregled**.



4. Nato izberemo učence in prilepimo želeno pozicijo (glej priprava predavanja, točke 7.-10.).



5. Sedaj izberemo funkcijo **testiraj**.



6. Najprej **določimo čas**, ki ga bodo imeli na voljo učenci, šele nato izberemo **vnesi potezo**.



7. Sedaj **vnesemo pravilno rešitev – potezo** in to **potrdimo**.



UČITELJEVO NAMIZJE

UČENČEVO NAMIZJE



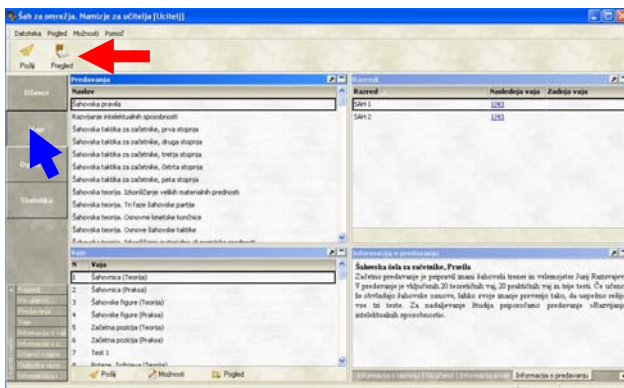
8. Ko čas poteče, se nam na učiteljevem namizju prikažejo **pravilni odgovori**.



PREDAVANJE IZ ZAČETNE POZICIJE

1. Predavanje iz začetne pozicije pripravimo tako, da izberemo modul **vaje** in **pregled**.

UČITELJEVO NAMIZJE

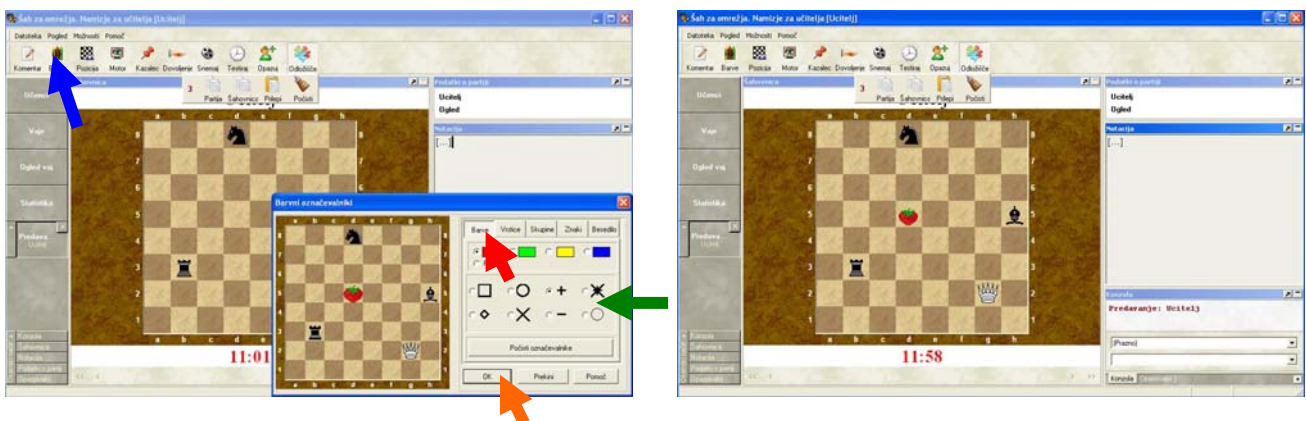


POMEMBNE FUNKCIJE PRI UPORABI PREDAVANJA

Barve in označevalniki

1. Med predavanjem lahko za boljšo ponazoritev uporabljamo tudi barve in označevalnike. Izberemo **barve**, nato **želeno barvo** in **označevalnik**. Nato označimo zelena polja in izberemo **OK**.

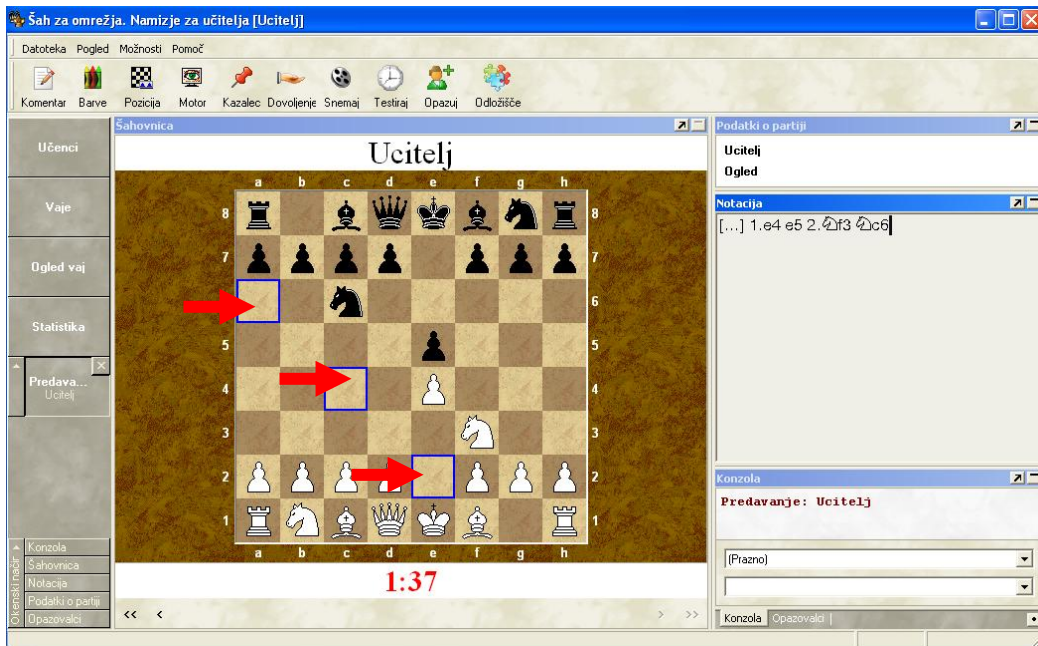
Primer a: Izbrali smo jagodo, ki smo jo postavili na polje d5.



Primer b: Z modro obarvanim označevalnikom smo označili pot dami, ki v dveh potezah vzame jagodo.



2. Učencem lahko s pomočjo barv in označevalnikov damo pri reševanju naloge na izbiro **več možnosti**, kjer iščejo najboljšo potezo.



Uporaba analizatorja

Uporabimo lahko tudi **analizator (motor)**, ki nam je v pomoč pri **oceni** pozicije.



Vnašanje pozicij

Za vnašanje pozicije izberemo funkcijo **pozicija**, kjer imamo možnost vnašanja lastnih pozicij.



POZICIJA, KI JO JE VNESEL UČITELJ



VIRI

Iztok Jelen, Mitja Ukmar: Delovni listi za izbirni predmet Šah 1 - šahovske osnove, Ljubljana 2005.

Iztok Jelen, Mitja Ukmar: Delovni listi za izbirni predmet Šah 2 - šahovske osnove (nepopolna inačica), Ljubljana 2005.

Marjana in Iztok Jelen, Mitja Ukmar: Šah za omrežja. Priročnik za učitelje. Ljubljana 2006.

Mitja Ukmar: Šahovnica. Elektronski didaktični pripomoček za pouk izbirnega predmeta Šah 1, Ljubljana 2004.

Fritz 7.0. Računalniški šahovski igralni program in analizator, ChessBase. Hamburg 2001.

Šah za omrežja. Računalniški šahovski izobraževalni program, Convekta Ltd. London 2005.

Nabor filmov pripravil Mitja Ukmar.

Ljubljana, januar 2008